KERKENBELEIDSPLAN WORTEGEM-PETEGEM

Mei 2025

Foto Petegem: Door Jo Reynaert (2025)
Foto Moregem: Door Paul Hermans - Eigen werk, CC BY-SA 4.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=94794824
Foto Elsegem: https://id.erfgoed.net/afbeeldingen/139997
Plan: Door Floris DC - Eigen werk, CC BY 4.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=156939983

Mei 2025

INHOUDSTAFEL

INHOUDSTAFEL 2
1. INLEIDING 3
2. SITUERING KERKGEBOUWEN 7
3. FICHE PER KERKGEBOUW 8
3.1. Sint-Martinus in Petegem-aan-de-Schelde 8
3.1.1. Identificatie 8
3.1.2. Beschrijving 9
3.1.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving 18
3.1.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie 19
3.2. Sint-Maurus in Elsegem 21
3.2.1. Identificatie 21
3.2.2. Beschrijving 22
3.2.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving 37
3.2.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie 38
3.2.5. Haalbaarheidsstudie en toekomstvisie 40
3.3. Sint-Pietersstoel in Moregem 42
3.3.1. Identificatie 42
3.3.2. Beschrijving 43
3.3.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving 53
3.3.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie 55
4. VISIE OP HET TOEKOMSTIG GEBRUIK EN DE TOEKOMSTIGE FUNCTIE 57
5. PASTORAAL PLAN - bijlage 58
6. BESLUIT 64
7. GOEDKEURING 65

1. INLEIDING

Dit kerkenbeleidsplan omvat volgende gebouwen voor de rooms-katholieke eredienst op het grondgebied van de gemeente Wortegem-Petegem:
- Sint-Maurus, Elsegemplein z.n., 9790 Elsegem
- Sint-Pietersstoel, Moregemplein z.n., 9790 Moregem
- Sint-Martinus, Petegemplein z.n., 9790 Petegem-aan-de-Schelde

Aanzet eerste kerkenbeleidsplan

De gemeente Wortegem-Petegem telde in 2016 nog **vijf kerkgebouwen**: de O.L.V.-Geboorte en Sint-Rochuskerk te Wortegem, de Sint-Amanduskerk te Ooike, de Sint-Mauruskerk in Elsegem, de Sint-Pietersstoelkerk in Moregem en de Sint-Martinuskerk in Petegem. Tussen december 2016 en augustus 2017 maakte de gemeente, het CKB, de kerkbesturen en het parochieteam van Wortegem-Petegem, met begeleiding van het CRKC, werk van een **gedragen visie** op het toekomstig gebruik van deze vijf kerken. Deze oefening was enerzijds het gevolg van de hervormingen aangaande de vorming van de "nieuwe parochies" binnen Bisdom Gent, anderzijds een antwoord op de verplichting vanuit het Agentschap Onroerend Erfgoed om een kerkenbeleidsplan op te stellen voor alle kerken van de gemeente van zodra één van de kerken beschermd werd als monument (de kerken van Moregem, Petegem en Elsegem zijn beschermde kerken, voor deze laatste kerk staat een dossier op de wachtlijst waardoor een kerkenbeleidsplan nodig was voor 1 oktober 2017 om het – binnen de oude regelgeving – ingediende restauratiedossier niet van de wachtlijst geschrapt te zien).

Vertrekpunt voor de discussie over de toekomst van deze kerken met alle betrokkenen was het **pastoraal plan** voor de "Heilige Thomasparochie Kruishoutem, Wortegem-Petegem, Zingem" dat in november 2016 vormelijk werd gefinaliseerd. In dit pastoraal plan werd aangegeven dat binnen het grote dekenaat Oudenaarde en de parochie Kruishoutem, Wortegem-Petegem en Zingem:

- de **Sint-Martinuskerk te Petegem** verder zou fungeren als **ankerkerk.** Deze kerk blijft dus voor onbepaalde duur **parochiekerk** met een wekelijkse eucharistieviering in het weekend. In deze 'liturgische kerk' kunnen ook dopen, communies, vormsels, huwelijken, uitvaarten en andere liturgische vieringen doorgaan.
- de **Sint-Mauruskerk Elsegem, de Sint-Pietersstoelkerk Moregem, de Sint-Amanduskerk Ooike en de O.L.V.-Geboorte en Sint-Rochuskerk Wortegem** vatbaar waren voor **neven- of herbestemming**.

Doorlopen traject 2016-2017

Het gemeentebestuur en het centraal kerkbestuur (CKB) van Wortegem-Petegem namen in 2016 het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur (CRKC) onder de arm om het proces van het opstellen van een kerkenbeleidsplan voor de gemeente Wortegem-Petegem te begeleiden. Het CRKC gebruikte hiervoor een **stappenplan** dat als volgt was opgebouwd: opstellen van het pastoraal of dekenaal plan (FASE 1), dialoog met de gemeentelijke overheid door middel van kerkelijke en burgerlijke werkgroepen en een stuurgroep (FASE 2), opmaak van de inventarissen en bepaling van het standpunt van de stuurgroep (FASE 3),

consultatieronde van het ontwerp van kerkenbeleidsplan (FASE 4), goedkeuring door de bisschop en de gemeenteraad (FASE 5).

Na een eerste telefonisch contact werd bij een (gratis) **algemeen infomoment** uitleg gegeven over de werkwijze en het te volgen stappenplan (25 augustus 2016, Jonas Danckers). Daarna stelde het CRKC een offerte op die bij een overlegmoment op het gemeentehuis op 25 oktober 2016 werd goedgekeurd.

In overleg met parochieteam, CKB, priester, kerkfabrieken en diocesane verantwoordelijken checkte een CRKC-medewerker de stand van zaken van het **pastoraal plan** (november 2016, Jonas Danckers). Het opstellen van dit plan is een kerkelijke aangelegenheid. In november 2016 werd door E.H. Andy Raes, pastoor van de "nieuwe parochie" Kruishoutem, Zingem en Wortegem-Petegem een pastoraal plan voorgelegd.

Op 19 december 2016 vond er in het gemeentehuis van Wortegem-Petegem een **algemeen startmoment** plaats waarop het te doorlopen proces en enkele voorbeelden van neven- en herbestemming nader werden toegelicht aan parochieteam (per kerktoren), kerkfabrieken, CKB, gemeenteraad, adviesraden, schepencollege, etc.

Vervolgens werden, in onderling overleg en met aandacht voor een evenredige verdeling van de samenstelling, een **kerkelijke en burgerlijke werkgroep** in het leven geroepen. In elke werkgroep werd een persoon aangeduid die in zou staan voor de verdere communicatie met de CRKC-medewerker.
De kerkelijke werkgroep (KW) was samengesteld uit vertegenwoordigers van het CKB, de voorzitters of vertegenwoordigers van de vijf kerkfabrieken, vertegenwoordigers van het parochieteam (per kerktoren), pastoor en deken. Ze bepalen de rol van deze kerken in de pastoraal van de toekomst. De concrete samenstelling was als volgt: Leen Baert (voorzitter) en Kateleen Van Houtte (expert van het CKB); vanwege de kerkfabrieken Sint-Maurus Elsegem, Opsomer Alban (voorzitter) en Jo De Zaeytijd (vervanger); Sint-Pietersstoel Moregem, Herman De Quick (voorzitter); Sint-Amandus Ooike, Chantal Vandeputte (secretaris); Sint-Martinus Petegem, André Ottevaere (voorzitter) en Hélène Veys (vervanger); O.L. Vrouw Geboorte Wortegem, Gilbert Moerman (penningmeester) en Monique De Smet (vervanger voorzitter); vanwege het parochieteam E.H. Luc Van Den Velde (deken), E.H. Andy Raes (pastoor), Luc Van Cauwenberghe (diaken) en Nathalie De Clercq (Sint-Maurus Elsegem), Lieve Beel en Frieda Vandenberghe (Sint-Pietersstoel Moregem), Pol De Cock (Sint-Amandus Ooike), Marc Noë (Sint-Martinus Petegem) en Viviane Dommelaere (O.L.V.-Geboorte Wortegem).
De burgerlijke werkgroep (BW) was samengesteld uit de burgemeester, bevoegde schepen(en) en ambtenaren en vertegenwoordigers uit de verschillende fracties van de gemeenteraad. De concrete samenstelling was als volgt: Luc Vander Meeren (burgemeester en bevoegd voor patrimonium); Maarten Van Tieghem (schepen van erediensten en financiën); afvaardiging per GR-fractie: Koen Desloovere (Open VLD), Gert Van Driessche en vervangers Sofie Van Hamme en Piet Speleers (NV-A) en Pascal Van Merhaeghe (CD&V), An Buysschaert (gemeentesecretaris) en Hilde De Poortere (bevoegd ambtenaar). Deze werkgroep lijst de noden aan infrastructuur in de gemeente Wortegem-Petegem op (vb. bibliotheken, scholen, gemeenschapsruimtes, loketten, opvang, etc.) en bepaalt hoe kerkgebouwen daar een rol in kunnen spelen. De burgerlijke werkgroep bepaalde ook een

standpunt over andere toekomstideeën. Deze twee werkgroepen verzamelden informatie, consulteerden hun achterban en bepaalden in verscheidene vergaderingen hun visie op de toekomst van de vijf kerken van de gemeente.

Op 11 januari 2017 brachten Birgit Scheys-Thys, Dimitri Stevens en Jonas Danckers van het CRKC **plaatsbezoeken** aan de vijf kerken van Wortegem-Petegem waarbij heel wat informatie voor dit plan werd verzameld.

De kerkfabrieken en het gemeentebestuur leverden in de loop van het proces zoveel mogelijk beschikbare informatie over de kerkgebouwen aan (geschiedenis, statuut bescherming, eigendomssituatie, omgevingsanalyse, interesse socio-culturele actoren, bouwkundige toestand, etc.). De CRKC-medewerkers bundelden deze informatie en schreven deze systematisch uit in de **kerkenportretten**. Deze informatie – gepresenteerd in powerpoint – vormde ook de basis voor de verdere gesprekken. In de consensusvisie werd getracht de huidige sterke punten van deze kerken zo nadrukkelijk mogelijk te benadrukken.

Volgens het vastgelegde stappenplan vonden in het voorjaar van 2017 verschillende **overlegmomenten** plaats langs kerkelijke en burgerlijke kant, afgewisseld met gezamenlijke stuurgroepvergaderingen.

Er vonden kerkelijke werkgroepvergaderingen plaats, begeleid door CRKC-medewerker Jonas Danckers (CRKC), op woensdag 15 februari 2017, maandag 13 maart 2017, maandag 3 april 2017 en woensdag 28 juni in Parochiaal Centrum De Mantel te Petegem. Daarnaast was er een overleg van een afvaardiging van de kerkelijke werkgroep met vicaris Joris De Jonghe en deken Van Den Velde op donderdag 11 mei te Oudenaarde.

De burgerlijke werkgroep belegde vergaderingen, onder begeleiding van CRKC-medewerker Jonas Danckers, op donderdag 9 februari, woensdag 22 februari 2017 en dinsdag 25 april 2017 in het gemeentehuis van Wortegem-Petegem te Wortegem. Op woensdag 1 februari 2017 begeleidde CRKC-medewerker Dimitri Stevens een overlegmoment over de toekomst van de kerken met de adviesraden van de gemeente. De burgerlijke werkgroep werd door vicarissen Albert Van De Kerkhove en Joris De Jonghe ontvangen in het Bisschopshuis te Gent op dinsdag 20 juni 2017.

Gezamenlijke stuurgroepvergaderingen, waarop een delegatie van zowel de kerkelijke als de burgerlijke werkgroep aanwezig was, vonden plaats in het gemeentehuis van Wortegem-Petegem op dinsdag 28 maart 2017, donderdag 27 april 2017 en woensdag 5 juli 2017. Deze vergaderingen werden voorgezeten door een medewerker van het CRKC (Jonas Danckers). Op de stuurgroepvergadering op woensdag 26 juli werd een eerste draft van een consensustekst (algemeen standpunt) besproken en door alle partijen, mits kleine wijzigingen, aanvaard. Deze tekst vormt de basis van dit kerkenbeleidsplan (zie “Onderbouwde visie en plan van aanpak”).

In september 2017 vond een **infoavond** plaats voor alle parochianen en inwoners van Wortegem-Petegem waarop de bevolking wordt ingelicht over de draftversie van het kerkenbeleidsplan voor de gemeente Wortegem-Petegem. De feedback die hier werd gegeven, werd verwerkt in de uitvoering van dit plan.

Na de **goedkeuring** van dit kerkenbeleidsplan door de kerkelijke en burgerlijke werkgroep en dus ook van het College van Burgemeester en Schepenen, werd dit plan voorgelegd aan de bisschop van Gent. Na zijn goedkeuring, werd dit kerkenbeleidsplan in september 2017 goedgekeurd door de gemeenteraad van Wortegem-Petegem.

Actualisatie 2025

Tijdens het overleg van 19 september 2024 bleek er tussen het gemeentebestuur en het Centraal Kerkbestuur **consensus** te zijn dat er op dit moment **niet actief gezocht wordt naar nieuwe mogelijkheden tot herbestemming van de drie behouden kerken**. Daarom volstaat het om het kerkenbeleidsplan uit 2017 vandaag te actualiseren. De betrokken partijen engageerden zich in het voorjaar van 2025 om dit geactualiseerd kerkenbeleidsplan op te maken. De stuurgroep bestaat uit afgevaardigden van de drie nog bestaande kerkbesturen, het CKB en het gemeentebestuur. Het pastoraal plan (zie bijlage) vormt het vertrekpunt van het geactualiseerd kerkenbeleidsplan.

In dit geactualiseerd kerkenbeleidsplan wordt geen melding meer gemaakt van volgende kerken:

- De **O.L.V.-Geboortekerk en Sint-Rochuskerk in Wortegem** werd in op 1 juli 2022 onttrokken aan de eredienst. De omgevingsprocedure tot herbestemming tot **polyvalente ruimte** “De Zonnebloem” is in het voorjaar van 2025 lopende.
- De **Sint-Amanduskerk in Ooike** werd op 1 juli 2023 onttrokken aan de eredienst. De voormalige kerk van Ooike werd herbestemd tot **Erfgoedhuis** en fungeert als thuisbasis voor de Heemkundige Kring Bouveloo.

Structuur

In dit document worden allereerst de betrokken kerkgebouwen ruimtelijk gesitueerd. Vervolgens volgt een bespreking van elke kerk afzonderlijk. Aan bod komen een beschrijving, een situering in de ruimtelijke omgeving en een beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie van elke kerk. Daarna wordt de toekomstvisie per kerk kort geduid. Het pastoraal plan van de Heilige Thomasparochie werd als bijlage toegevoegd. Aan het einde van dit document volgt de goedkeuring door het representatief orgaan van de erkende eredienst (Bisdom) en voogdijoverheid (Gemeente).

2. SITUERING KERKGEBOUWEN

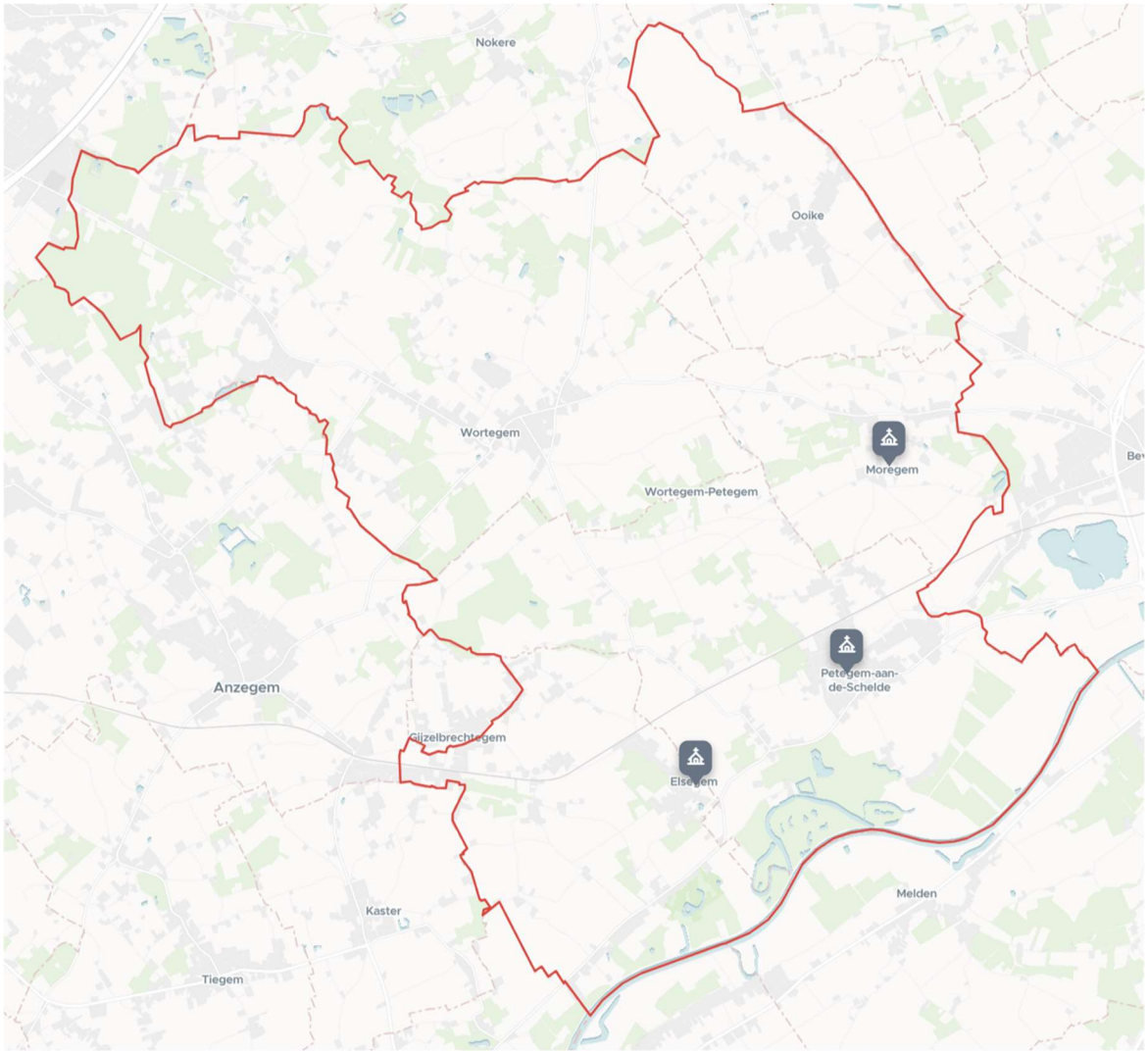

- **Sint-Martinus**: Petegemplein z.n., 9790 Petegem-aan-de-Schelde
- **Sint-Maurus**: Elsegemplein z.n., 9790 Elsegem
- **Sint-Pietersstoel**: Moregemplein z.n., 9790 Moregem

3. FICHE PER KERKGEBOUW

3.1. Sint-Martinus in Petegem-aan-de-Schelde

Foto door Jo Reynaert (2025)

3.1.1. Identificatie

Naam: Sint-Martinus (Sint-Martinuskerk)

Geografische ligging
- Petegemplein z.n., 9790 Petegem-aan-de-Schelde
- Provincie: Oost-Vlaanderen

Plaats in kerkelijke structuur
- Bisdom: Gent
- Dekenaat: Oudenaarde
- Parochie: Heilige Thomasparochie Kruisem – Wortegem-Petegem

Eigenaar: gemeente

Bescherming(en)

- Omvat de bescherming als monument Parochiekerk Sint-Martinus: oude delen, gelegen te Petegemplein z.n. (Wortegem-Petegem) sinds 28-12-1936.

3.1.2. Beschrijving

- Voorloper eerste helft 9e eeuw
- Op deze plaats kerk sinds eind 1291
- grondige restauratie 1920-1925
- oude delen beschermd in 1937, vastgesteld inventaris 2009
- herstellingswerken in 1997
- driebeukige kerk met kerkhof
- doopsels, lichtmis, kermis mis, schoolvieringen, viering elke zondag 11u
- ankerkerk in de Heilige Thomasparochie, alle diensten

Voor gedetailleerde beschrijving en links zie Agentschap Onroerend Erfgoed 2025: *Parochiekerk Sint-Martinus* [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/28229 (geraadpleegd op 1 april 2025).

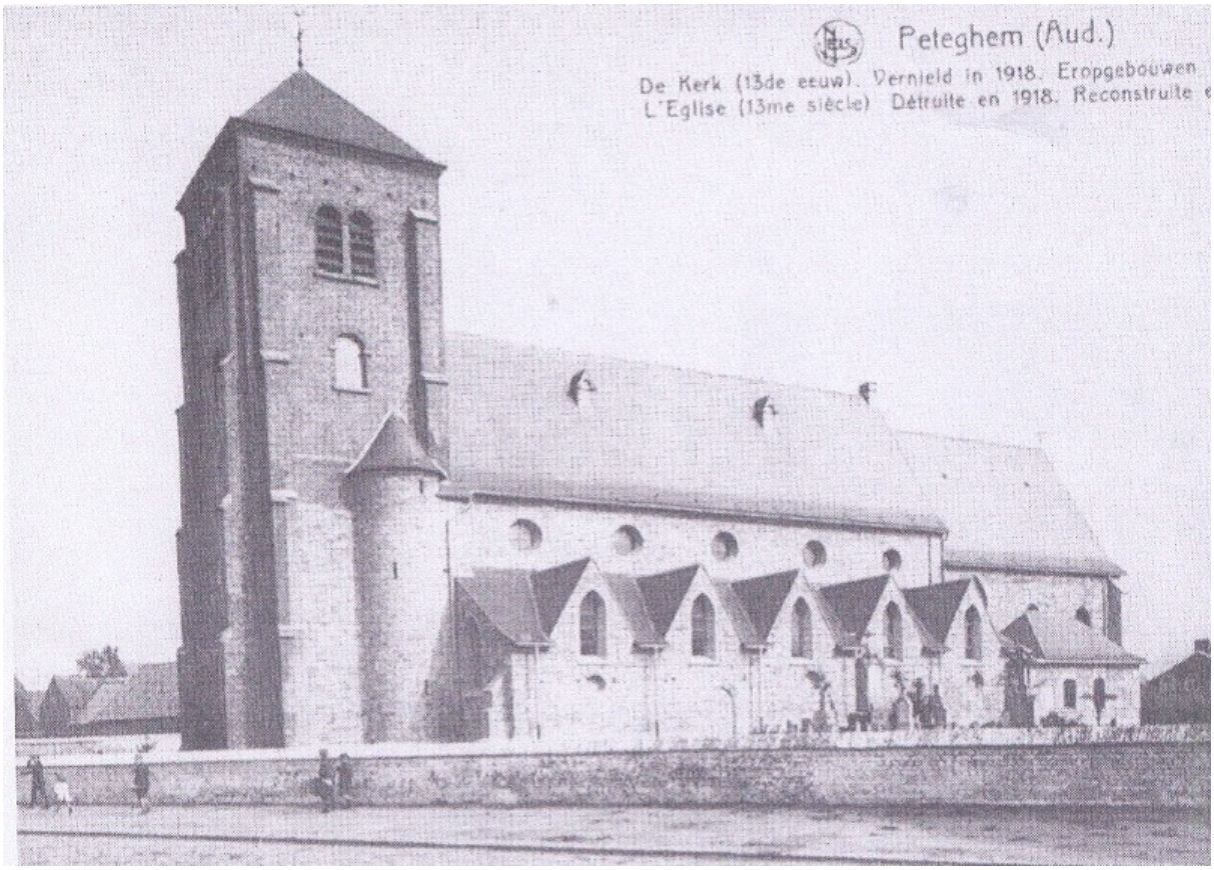

a) Cultuurhistorische waarde

Historiek

De eerste kerk bevond zich op de linkeroever van een afgesneden Scheldemeander, binnen de burcht van de heren van Petegem (zie "'t Oud Kasteel"). Het was een georiënteerde

houten zaalkerk uit de eerste helft van de 9de eeuw, die later werd vervangen door een eenbeukige stenen kerk. De Karolingische eigenkerk Sint-Martinus, werd vanaf het vierde kwart van de 11de eeuw bediend door het kanunnikenkapittel van de door Mathilde gestichte proosdij. De kerk fungeerde als kloosterkerk en groeide uit tot het centrum van een landparochie. In een oorkonde en een bulle uit midden 12de eeuw is er sprake van "ecclesial beati Martini supra Scaldum fluvium sitam in castello quod vocatur Pethengium". Circa 1145 werd te Petegem het nieuw geestelijk en administratief centrum van de Sint-Diederiksabdij (bij Reims) gevestigd, het nam de parochiale rechten over, en de kanunniken werden geleidelijk vervangen door benedictijnen. In 1291 verkreeg Gwijde van Dampierre de toelating van Paus Nicolaas II, de Sint-Martinusparochiekerk en de begraafplaats naar het noordoosten te verplaatsen, naar het huidige dorpscentrum.

Georiënteerde, in oorsprong driebeukige kerk van jaren 1290, gelegen in afgerond kerkhof met monumentale grafstenen uit de 17de, 18de en 19de eeuw. Gewitte bakstenen kerkhofommuring en sierlijk ijzeren hek in het westen aan zware rechthoekige bakstenen pijlers met bolbekroning.

Zijmuren en koor in 14de eeuw van spitsboogvensters voorzien, eind 17de-begin 18de eeuw aangepast en opgehoogd, de zijbeuken werden in 1864 met Scheldesteen verhoogd. Grafstenen uit de 17de eeuw en later in zijmuren. De driebeukige kerk had tot 1918 een 18de-eeuws voorkomen; onder één zadeldak (volgens Liber Memorialis voordien onder drie daken), schip en lage zijmuren van vijf traveeën, vierkante toren onder ingesnoerde zeshoekige spits en aanpalende travee, 19de-eeuwse toevoeging.

Door zware bombardementen in november 1918 brandde de kerk volledig uit en kwamen de interessante laatromaanse-vroeggotische kenmerken van de oude kerk tevoorschijn. De bepleistering van de 17de-18de eeuw kwam los en de originele steen werd zichtbaar, alsook de arduinen oculi in de midden- en zijbeuken en de kapitelen van de zuilen aan de ingang van het koor. De zijmuren en het koor van het oude romaanse kerkje waren 1 tot 1,20 meter ingedolven, de afgekante zuilbasissen van het schip tot 45 centimeter.

Door architect A.R. Janssens (Gent) werd de kerk in 1920-1925 in haar 'oorspronkelijke vorm' gereconstrueerd, het schip en het koor werden in hun laatromaanse-vroeggotische vorm hersteld, de bakstenen zijbeuken van 1864 werden afgebroken, wederopgebouwd in Ourthesteen en van puntgevels voorzien (zie gedenkplaat rechts van de toren), de kerkvloer werd 45 centimeter ontgraven en er kwam een nieuwe toren.

Lichte oorlogsschade van 1940 aan de twee topgevels aan de zuidgevel, het koor, de torenspits en de vensters.

In 1997 afgewerkte grove herstellingswerken door architect M. Hoste en P. Speeckaert.

Het interieur van de Sint-Martinuskerk van Petegem, voor en na de brand van 1918.

Algemene beschrijving

De plattegrond ontvouwt een rechthoekige driebeukige kerk met vierkante westtoren, rechthoekig schip en zijbeuken van vijf traveeën en rechthoekig koor. Aangebouwde rechthoekige berging en verwarmingsruimte ten noordoosten en rechthoekige sacristie ten zuidoosten, beide onder leien schilddak. Vierzijdige doopkapel met hoekblokken en spitsbogige vensters tegen noordelijke torengevel. Rond traptorentje tegen zuidelijke torengevel.

Oude kern opgetrokken voornamelijk uit blauwe hardsteen met gebruik van zandsteen, voorts Ourthesteen ter vervanging van de in 1864 in baksteen opgerichte zijbeuken onder lessenaarsdak met vijf puntgevels, toren onder leien tentdak, voorts twee zadeldaken van schip en koor.

Vierkante westelijke toren, rondbogig ingangsportaal in geblokte omlijsting en aansluitend geprofileerd waterlijstje waarvan uiteinde is uitgewerkt als gekroond en geblinddoekt vrouwenhoofdje. Daarboven rondboogvenster en drie spitsboognissen, middelste voorheen met Sint-Martinusbeeld. Zijgevels met spitsboognissen. Baksteenfries en gekoppelde spitsbogige galmgaten. Haast gevelhoge versneden steunberen aan noord- en zuidzijde.

Gekruisigde houten Christus, deel van de vroegere calvarie, in 1931 tegen zuidelijke torengevel geplaatst.

Schip, haast identieke noord- en zuidzijgevel bovenaan geopend door vijf kleine ronde 'romaanse' vensters, lagere kapelgevel met vijf spitsboogvensters; in noorden met rondboogvenstertje links onder gespitst venster in eerste, tweede en vierde puntgevel en sporen van rondboogportaal in derde puntgevel. In zuidzijde rondboogvenstertje in elke puntgevel, met uitzondering van de tweede, aldaar gedicht rondboogportaal.

Ten oosten, koor met steunberen en spitsboogvensters, groot dito drielicht in de oostgevel.

Interieur: westtoren met ten noorden rondbogige toegang tot doopkapel. Door tongewelf overspannen middenbeuk met bovenmuren geopend door vijf kleine rondboogvenstertjes; spitsbogen tussen midden- en zijbeuken, gestut door zware geblokte blauwe hardstenen zuilen met knoppenkapitelen. Zijbeuken met afgeschuinde zoldering met steekkappen. Ten oosten, van beschildering voorziene triomfboog en spitstongewelf. In noord- en zuidzijde, rondboogdeur in geblokte omlijsting waarnaast ten oosten hogere en bredere geblokte rondboog.

Bespreking roerend patrimonium, orgel, e.a.

Inventaris en archief:

- Inventaris: Ja, door kerkfabriek
    - Bevat enkel foto's van roerende goederen en is elektronisch beschikbaar, i.s.m. provincie (Erfgoedinzicht). POV.0201;
    - Aparte oudere inventaris "kerkelijke meubilaire goederen van de Sint-Martinuskerk te Petegem" opgemaakt in juli 1986 door de kerkfabriek, bevattend 437 items.
- Archief:
    - Oudste archief: (1680) 1713-2011 in Rijksarchief te Gent (naam archiefblok: Kerk Petegem-Schelde. 2015);
    - Recent archief in De Mantel te Petegem.

Beeldhouwwerk en schilderijen:

- Jezus aan het kruis, hout, 18de eeuw.

- Neogotisch meubilair en sculptuur van jaren 1921-1923, hoogaltaar, stenen preekstoel (neoromaans, 1922met reliëfs met Jezus leraar en heiligen Petrus en Paulus) en andere.
- Kruisweg, zijaltaren en beelden boven de altaren: O.-L.-Vrouw en Sint-Martinus.
- 7 obiits
- Vroeg 20e-eeuwse beelden van Sint-Vincentius a Paolo, Sint-Jan-Berchmans, Sint-Barbara, Sint-Franciscus Xaverius, Sint-Antonius van Padua, Heilige familie en Sint-Jozef met staf en lelie.

Preekstoel: https://id.erfgoed.net/afbeeldingen/417592

Christusbeeld tegen pijler: Foto door Jo Reynaert (2025)

Liturgisch vaatwerk:

- Ampullen en schalen, chrismatorium uit de 18e eeuw, kelk en processiekruis uit de 19e eeuw, stralenmonstrans uit 1740, reliekhouder van het Heilig kruis uit 1790, relieken van heilige Barbara, Marculphus, Martinus, Onze-Lieve-Vrouw, wierookschelpje, wierookvat, wijwaterkwast, ceremoniestaf, offerandeschalen, Kroontje van Onze-Lieve-Vrouw, kandelaars: waardevolle stukken in kluis.

Textiel:

- Mooi bewaard in de sacristie, zowel post- als preconciliaire gewaden;
- Foto's van alle religieus textiel: koorkappen, kazuifels, dalmatieken, schoudervela, stola's, albes, rochetten, kelk- en vingerdoekjes, doopselbenodigdheden, altaardwalen, overlegkleden, antipendia, kledij voor de suisse, etc.;
- Vlaggen, vb. voor Sint-Barbara, Onze-Lieve-Vrouw, de Heilig Hartbond, etc.

Varia:

- Glasramen in koor en zijkoren van Onze-Lieve-Vrouw en Heilige Martinus, vervaardigd door J. Cassier in 1923-1924, in zijbeuken door H. Coppejans in 1934, door F. Slijpen in 1953;
- Doopvont in doopkapel links van portaal;
- Sacristiekast met middenpaneel met hostiedragende kelk (18e eeuw) en sacristiefonteintje in koper (39 op 19 cm), IHS-teken op stoelen en plafond sacristie;

- Het beschermde orgel (Schyvenorgel uit 1922, onderhoud en wijzigingen door Anneessens-Tanghe) was 40 jaar niet meer bespeeld, nu in goede staat (één klavier, het onderklavier bespeelbaar) sedert recente restauratie (2015) van het onderste manuaal en pedaal. Het orgel wordt jaarlijks nagezien en gestemd. Een kistorgel wordt in de kerk gebruikt voor de vieringen;
- Grafmonumenten in de kerk voor Toemaes de Smedt (+1690), Frans Dierens (+1706), Jan Van Brabant (1715), Francies Dierens (+ 1749) en Pieter Francies Ronse (+1825).

Achteraanzicht Sint-Martinus (foto door Jo Reynaert 2025)

Vooraanzicht Sint-Martinus (foto door Jo Reynaert 2025)

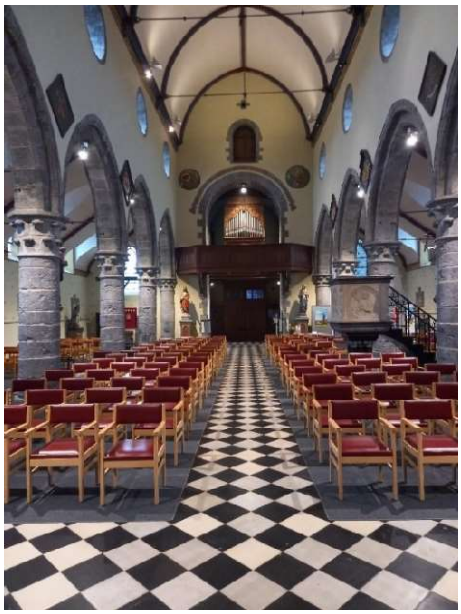

Zicht op orgel (foto door Jo Reynaert 2025)

Zicht op koor (foto door Jo Reynaert 2025)

b) Architecturale mogelijkheden

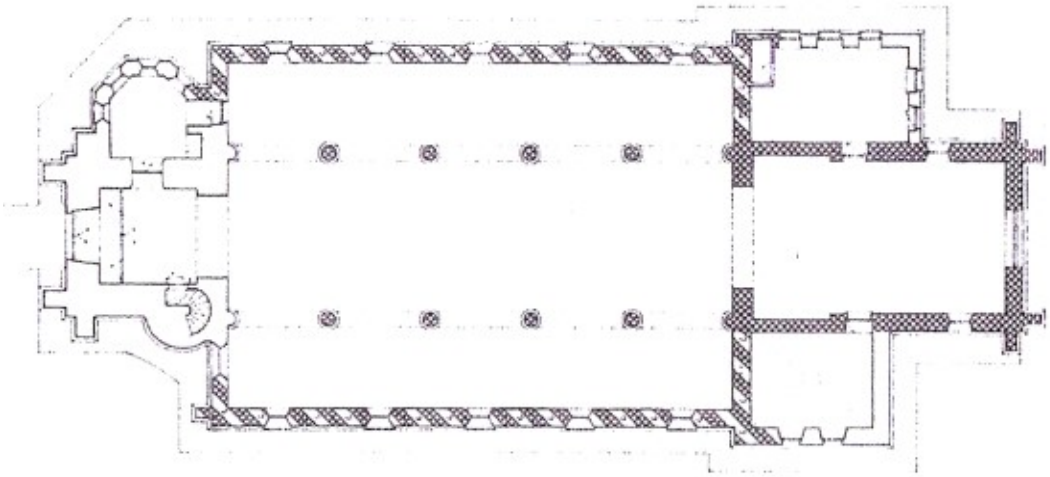

PETEGEM-AAN-DE-SCHELDE. Petegemplein. St.-Martinuskerk. Plattegrond.

De Sint-Martinuskerk van Petegem kende al in de 9e eeuw een voorloper op een nabijgelegen locatie en werd opgetrokken in de jaren 1290. In 1918 werd de kerk zwaar beschadigd waardoor het 17e- en 18e-eeuwse pleisterwerk loskwam en het oorspronkelijke steenwerk zichtbaar werd net zoals de laatromaanse-vroeggotische kenmerken. Architect A.R. Janssens uit Gent hield in de jaren ’20 met deze kenmerken rekening bij de heropbouw van de kerk. Het vloerniveau werd 45 cm afgegraven (vandaar mogelijk de huidige vochtproblemen), de oculi in de middenbeuk werden gereconstrueerd en voor de zijbeuken werd Ourthesteen gebruikt en werden puntgevels (afgeschuinde zoldering met steekkappen binnenin) ingebracht. Het kerkinterieur geeft door deze neoromaanse stijl een donkere indruk. De Westertoren sluit bij dit vernieuwd deel aan. Binnenin vormt de kerk een sober geheel met relatief weinig natuurlijke lichtinval. Opdeling tussen de hogere middenbeuk en de zijbeuken zou in principe mogelijk zijn, maar is voor deze ankerkerk in deze fase niet aan de orde. De sacristie rechts van het koor is met hout bekleed waarop het IHS-monogram te onderscheiden is. Deze ruimte wordt apart verwarmd met een elektrisch verwarminselement. In de bergruimte links van het koor zou het betonnen dakje en het loshangend plaksel idealiter hersteld worden, wat mogelijk ook perspectieven biedt voor het inrichten van een omkleedruimte en vernieuwd sanitair. De kerk heeft los van de polychrome beschilderingen een relatief sober interieur met weinig beelden en meubilair en uitzonderlijk geen schilderijen. Er zijn vochtproblemen in de doopkapel links van het portaal (restauratie gepland), wat voor andere toekomstige functies binnen de kerk mogelijk problematisch kan zijn. Een uitbreiding naar buiten uit ligt momenteel moeilijk wegens de aanwezigheid van het nog in gebruik zijnde kerkhof.

Aanwezige voorzieningen:

- Verwarming: mazoutbrander merk Beltherm (1967) recent vervangen, elektrische verwarmingselement in de sacristie
- Elektriciteit: ok
- Geluids- en lichtinstallatie: recent vernieuwd, versterker van orgel in de kerk
- Diefstal-, brand- en inbraakdetectie: ok
- Sanitair: één toilet, verbonden aan sacristie en niet openbaar toegankelijk
- Keuken: wasbak met koud en warm water

- Klokken: 3 klokken, automatisch bediend door systeem Meridiaan
- Gsm-operatoren: in de toren Telenet, Orange en Proximus

De toegankelijkheid voor andersvaliden is in orde. Er is een vlakke toegang naar de kerk.

c) Bouwfysische toestand

De algemene bouwfysische toestand is matig tot goed.

Er bestaat een door het Agentschap Onroerend Erfgoed goedgekeurd beheersplan (2022).

Recente restauraties

- 1997: afgewerkte grove herstellingen Hoste en Speeckaert;
- 1998-1999: buitenrestauratie en loopbrug op schip (18 miljoen Belgische Frank circa)
- 2003: schilderwerken en elektriciteit (binnen), dan obiits opgehangen;
- 2016-2017: uitvoering van grove herstellingswerken, de goten werden gereinigd, een aantal leien werd vervangen en er werd een gaas in de verluchtingsopening gestopt;
- 2023: pleisterwerken doopkapel n.a.v. vochtproblematiek.

<u>Regelmatig uitgevoerde onderhoudswerken vanaf 2018</u>

- 2018
  - onderhoud klokken;
  - onderhoud orgel;
  - onderhoud en herstel goten.
- 2019
  - herstel glasraam door glaskunstenaar;
  - onderhoud klokken;
  - herstel dak;
  - uitkuisen goten;
  - onderhoud en herstel orgel.
- 2020
  - nazicht noodverlichting;
  - nazicht klokken;
  - onderhoud goten;
  - schilderwerken;
  - onderhoud orgel;
  - aanpassing goten;
  - herstel pinakels.
- 2021
  - onderhoud brandblusapparaten;
  - onderhoud torenuurwerk;
  - onderhoud CV-ketel;
  - aankoop planken ter bescherming kerkmuur.
- 2022
  - onderhoud klokken;
  - onderhoud CV-ketel;
  - onderhoud brandblusapparaten;

- reinigen dakgoten kerk;
- schilderwerken gevelkruisbeeld en sokkel piëta;
- aanpassing bliksembeveiliging kerk.

- 2023
  - onderhoud brandblustoestellen;
  - herstel afvoerpijpen kerk na diefstal;
  - onderhoud en herstelling van de brander van de verwarming;
  - jaarlijks onderhoud klokken en herstel uurwerk;
  - onderhoud en vernieuwen noodverlichting;
  - herstelling van het dakplatform na vochtinsijpeling in de kerk;
  - aanbrengen van nieuwe goten;
  - uitkuisen en vervangen kapotte leien;
- 2024
  - herstel deur nooduitgang;
  - aankoop nieuw blusapparaat en onderhoud blustoestellen;
  - jaarlijks onderhoud CV ketel;
  - jaarlijks onderhoud klokken;
  - vernieuwen filterdoek verwarming;
  - plaatsen nieuwe boiler werksacristie;
  - verwijderen oud pleister inkom kerk;
  - onderhoud en reinigen dakgoten.

Monumentenwacht is aangesteld voor de inspectie van het kerkgebouw. Sinds 2000 gebeurden er inspecties in 2001, 2004, 2007, 2010, 2013 en 2016. De meest recente inspectie vond plaats in maart 2025. Op het moment van de opmaak van dit geactualiseerd kerkenbeleidsplan is dit verslag nog niet beschikbaar.
Na ontvangst van het inspectieverslag zal een addendum aan dit beleidsplan worden toegevoegd.

Er werd vastgesteld dat de kerk blootgesteld is aan een hoge vochtbelasting. De muren van het koor, de beide altaren, de zijbeuken, de inkomruimte en de doopkapel vertonen schade als gevolg van zouten in de muren. In 2023 werd beslist om hiervoor een restauratiedossier op te starten. In maart 2025 werd een onderzoekspremie aangevraagd voor het uitvoeren van de nodige vooronderzoeken, alvorens tot herstellingen over te gaan. Om de instandhouding van de afwerkingslagen te waarborgen, werden tussentijds plaatselijk herstellingen aan het stucwerk uitgevoerd.

3.1.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

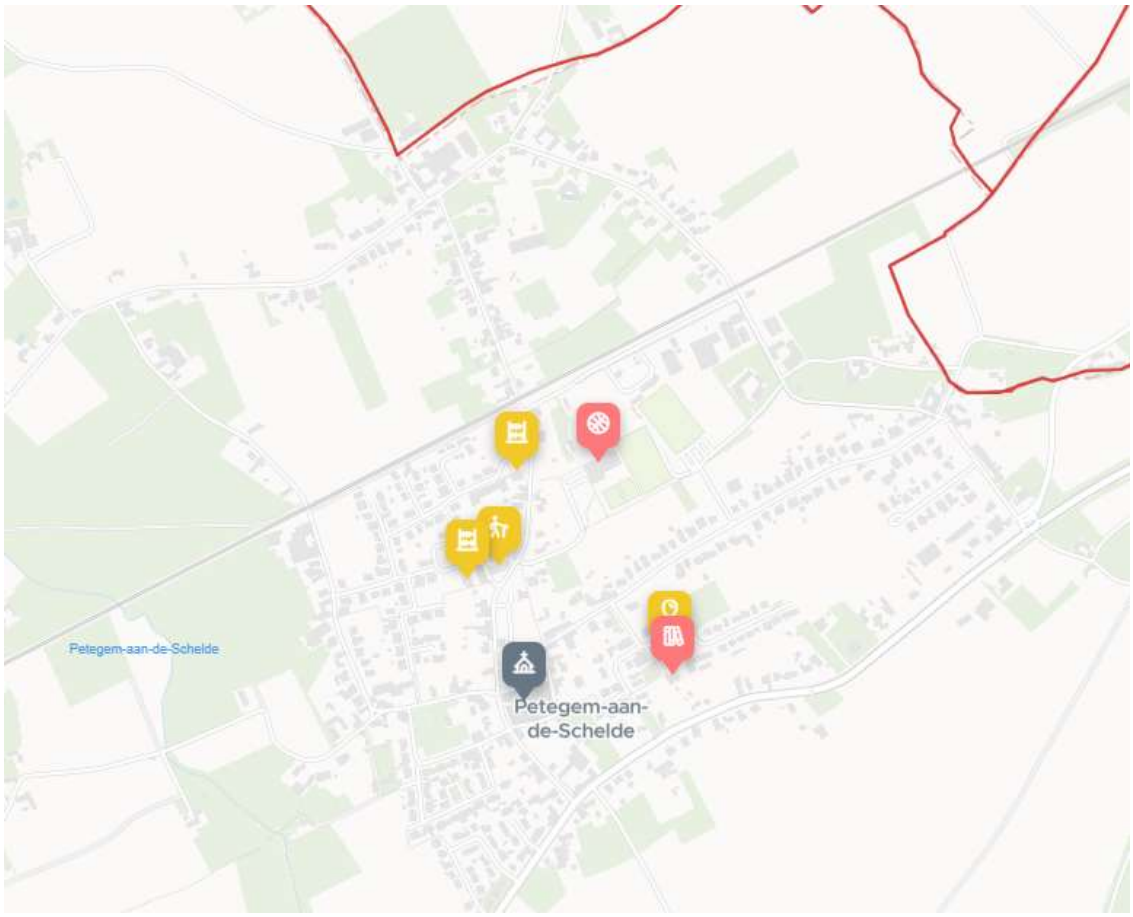

De Sint-Martinuskerk is gelegen in het centrum van Petegem, de deelgemeente met de meeste openbare voorzieningen van de gemeente Wortegem-Petegem. De ankerkerk sluit op die manier aan bij de scholen, naschoolse kinderopvang, parochiecentrum, bibliotheek, serviceflats en rusthuis, postkantoor, sporthal De Ruffel, etc. Wegens de centrumfunctie van Petegem is ook de kerk vlot bereikbaar. Er zijn openbare parkeerplaatsen gelegen voor de kerk en fietsers en wandelaars kunnen via de trage wegen Petegem vlot bereiken vanuit de andere deelgemeenten. Openbaar vervoer naar Oudenaarde en Waregem is vlot voorzien via De Lijn.

Rondom de kerk is het kerkhof van Petegem gelegen, waar enkel nog bijzettingen bij bestaande begraafconcessies gebeuren. De witte kerkhofmuur sluit kerk en kerkhof af van de rest van de dorpskom. Er gebeurden recent geen ruimingen van graven in Petegem. Het kerkhof telt ook enkele historische graven, zoals het graf aan het koor van de kerk van familie de Liedekercke, de historische familie van het kasteel van Petegem (nu Golf & Countryclub) en het graf van de Britse soldaat A. F. Hills. Deze laatste stierf op 10 december 1918. Zijn graf wordt onderhouden door de Commonwealth War Graves Commission (CWGC) en is daar geregistreerd onder Petegem Churchyard. Rechts van de ingang is er een kenteken aan de kerkhofmuur aangebracht over deze begraafplaats. Links van de ingang van het kerkhof is aan de kerkhofmuur een oorlogsmonument gelegen. Links achter op het kerkhof staat er een ‘dodenhuisje’.

CWGC-graf van de Britse soldaat Hills

De volgende openbare en erfgoedkundig belangrijke gebouwen zijn gelegen rond de kerk van Petegem:

- Parochiehuis De Mantel (Petegemplein 20, 9790 Wortegem-Petegem). Nieuwbouw, eigendom van de kerkfabriek. Op het gelijkvloers werd een bureel ingericht als parochiesecretariaat van de Heilige Thomas-parochie.
  Op de eerste verdieping gaan vergaderingen door voor verenigingen, kerkfabriek, centraal kerkbestuur, enz. Op de tweede verdieping is het recente archief ondergebracht van de parochies, de kerkfabrieken en het CKB van Wortegem-Petegem. Deze lokalen worden apart afgesloten.
- Woon- en zorgcentrum De Linde (Lindestraat 16/A, 9790 Wortegem-Petegem) in de voormalige kloostergebouwen (ook serviceflats), gelegen naast de vrije school.
- Vrije Basisschool ’t Hinkelpad Petegem (Lindestraat 16, 9790 Petegem)
- Gemeentelijke Basisschool De Kouter (Lindestraat 30, 9790 Wortegem-Petegem): kleuter- en lager onderwijs
- Sporthal De Ruffel (Nellekensweg 1, 9790 Wortegem-Petegem)
- Café Oud gemeentehuis (Petegemplein 13, 9790 Wortegem-Petegem)
- Brasserie De Kring (Kortrijkstraat 44, 9790 Wortegem-Petegem)
- Bibliotheek (Rozenhof 128, 9790 Wortegem-Petegem)
- OC Rozenhof (Rozenhof 126, 9790 Wortegem-Petegem)
- Buitenschoolse Kinderopvang ‘Knipoog’ (Rozenhof 126A, 9790 Wortegem-Petegem)

3.1.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

De Sint-Martinuskerk van Petegem is in de Heilige Thomasparochie aangeduid als één van de drie hoofdkerken. Hier vindt nog wekelijks een misviering plaats op zondag om 11 uur, met

een gemiddelde van 100 aanwezigen (min. 50 en max. 180). Het zangkoor van de parochie telt 23 leden. De kerk is elke dag open voor het publiek van 9.00 uur tot 18.00 uur.

Liturgische activiteiten

- wekelijkse eucharistieviering op zondag en vieringen op hoogdagen (bv. Lichtmis), doopvieringen, uitvaarten en huwelijken;
- schoolvieringen bij de start en het einde van het schooljaar;
- vieringen voor de Goede Week;
- vieringen eerste communie;
- vormselvieringen;
- viering met ziekenzalving.

Pastorale activiteiten

- catechesebijeenkomsten voor de vormelingen;
- zomerzoektocht met thematentoonstelling;
- 7-stappentocht voor de eerste communicanten waarbij bijzondere plaatsen in de kerk verkend worden (doopvont, altaar, tabernakel, enz.);
- bezinning voor families overledenen op Allerheiligen;
- aankomst van het vredeslicht;
- aangepaste bloemversiering voor het thema van de zondagsviering.

Niet liturgische activiteiten

- tweewekelijkse repetities van het koor;
- kerststallententoonstelling;
- muzikale optredens.

3.2. Sint-Maurus in Elsegem

Foto door Katleen Van Houtte (2025)

3.2.1. Identificatie

Naam: Parochiekerk Sint-Maurus (Sint-Mauruskerk)

Geografische ligging
- Elsegemplein z.n., 9790 Elsegem
- Provincie: Oost-Vlaanderen

Plaats in kerkelijke structuur
- Bisdom: Gent
- Dekenaat: Oudenaarde
- Parochie: Heilige Thomasparochie Kruisem – Wortegem-Petegem

Eigenaar: gemeente

Bescherming(en)
- Omvat de bescherming als monument **Parochiekerk Sint-Maurus** gelegen te Elsegemplein z.n. (Wortegem-Petegem) sinds 12-06-2001.

- Omvat de bescherming als monument **Parochiekerk Sint-Maurus: kerkhof** gelegen te Elsegemplein z.n. (Wortegem-Petegem) sinds 12-06-2001.
- Omvat de bescherming als monument **Parochiekerk Sint-Maurus: orgel** gelegen te Elsegemplein z.n. (Wortegem-Petegem) sinds 04-03-1980.
- Is deel van de bescherming als stads- of dorpsgezicht, intrinsiek **Dorpskom Elsegem** sinds 12-06-2001.

3.2.2. Beschrijving

- oorspronkelijke kerk uit 12e eeuw
- vieringtoren, verhoogd in 14e eeuw, nog aanwezig
- gotisch koor, schip verbouwd in 15e eeuw
- grondige verbouwing in 1775
- kerk, kerkhof en orgel beschermd als monument
- begrafenissen, Sint-Maurusviering, Pasen, Kerstavond, kerstconcert, kermis mis op Sinksen, geen weekendviering binnen de Heilige Thomasparochie

Voor gedetailleerde beschrijving en links zie Agentschap Onroerend Erfgoed 2025: *Parochiekerk Sint-Maurus Elsegem* [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/28128 (geraadpleegd op 1 april 2025).

a) Cultuurhistorische waarde

Historiek

De parochie is officieel opgericht in 1775.

In de 12de eeuw stond in de achterin gelegen tuin van de pastorie een kapel die als eerste kerk fungeerde. In oorsprong romaans wellicht tweebeukig kerkje uit de 12de-13de eeuw met twee daken, opgetrokken uit Doornikse breuksteen met vierkante kruisingstoren uit midden 13de eeuw en verhoogd in de 14de eeuw. Andere bronnen vermelden een in oorsprong éénbeukig romaans kerkje. In de 15de-16de eeuw werd de kerk uitgebreid met een rechthoekig koor uit Doornikse breuksteen en een beuk. In de 17de eeuw zorgde het augustijnenklooster Onze-Lieve-Vrouw ter Walle voor de parochiale bediening. In 1775 met financiële steun van toenmalige burgemeester A. Xavier de Ghellinck en pastoor F.J. Van Den Spieghel grondig verbouwd tot neoclassicistische kerk (confer herdenkingssteen boven ingangsportaal). Ook het meubilair werd vernieuwd. De romaanse kruisingstoren en het gotische koor werden behouden. Kerk ingewijd in 1784. In 1912 restauratie van het koor door architect V. Vaerwyck (Gent), in opdracht van A. de Ghellinck. Kerk beschadigd in beide wereldoorlogen. Herstellingen in 1920-1924 door architect F. Todt, en in 1941-1942 onder leiding van architect V. Vaerwyck, de toren werd verlaagd en inwendig van versterking van gewapend beton voorzien, nieuw torenkruis, koor hersteld en vensters aangepast tot spitsbogige drielichten. Eind 1950-begin 1960, herstel van voor- en zijgevels, nieuwe loodbedekking van de torenspits, herstellen van de bedaking en schilderen van interieur. Algemene herstellingen begin 1970 door architect A. De Schuymer, een grafkelder met negen nissen van baksteen werd toen blootgelegd bij het openbreken van een deel van de koorvloer.

Lourdesgrot in kerk: uniek in Vlaanderen.
Foto door Kateleen Van Houtte (2025)

Zicht op het schip. Foto door Kateleen Van Houtte (2025)

Kapel van familie de Ghellinck: geschiedkundige band met kerk, kasteel en gemeenschap (2017)

Algemene beschrijving

In oostelijke uithoek van Elsegem, ten zuidwesten van de pastorie gelegen georiënteerde kerk, aan de grens met Petegem.
De plattegrond ontvouwt een driebeukige kerk met pseudo-basilicale opbouw, schip van vijf traveeën onder één geknikt en afgewolfd zadeldak, rechthoekig koor en sacristie, en vierkante kruisingstoren.
Metselwerk van Doornikse breuksteen voor toren, koor en een aansluitend stukje Romaanse dwarsbeuk. Voorts baksteenbouw onder leien bedaking.
Westelijk portaal met rondbogige eiken vleugeldeur vernieuwd in 1935 onder leiding van architect R. Delarue (Anzegem) waarboven een rondboogvenster.
Noord- en zuidgevel van vijf traveeën geritmeerd door rondboogvensters met hoekstenen en ramen met ijzeren harnas. Vernieuwde steunberen ten noorden.
Vierkante romaanse kruisingstoren, onderste gedeelte van de toren vertoont een rondboog, gedichte segmentbogige galmgaten en de toenmalige kroonlijst in blauwe hardsteen waarboven jongere verdieping met telkens twee spitsbogige galmgaten.
Ten oosten, hoog rechthoekig koor met spitsbogige vensters, in 1912 gerestaureerd en voorzien van drielichten door architect V. Vaerwyck (Gent). Laag bakstenen aanbouwsel van jaren 1970 tegen noordzijde van het koor, met vernieuwde bakstenen trapkoker tegen toren. Ten oosten, tegen koorhoofd aangebouwde bakstenen sacristie van twee bouwlagen uit de late 18de eeuw. Ten zuiden een indrukwekkende laat 19de-eeuwse open portiekkapel met houten gekruisigde Christusfiguur boven later aangebracht vagevuur met vijf bustes in hoogreliëf van gepolychromeerde terracotta achter een ijzeren hek. Ten zuiden tegen koor en schip aanleunende neogotische grafkapel van de familie de Ghellinck d' Elseghem uit eind 19de eeuw, toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw van Smarten, gebouwd boven een deel van de grafkelder en afgebakend met sierlijk ijzeren hek op laag hardstenen muurtje. Zandstenen kapel onder leien zadeldak. Sierankers. Ingang, puntgevel met hoge geprofileerde spitsboogdeur waarboven wapenschild in geveltop en bekronend zandstenen kruis. Hoger oplopend spitsboogvenster in zijgevel en twee dito beeldnisjes op de hoeken.

Interieur wordt volledig bepaald door de verbouwingen van 1775. Herschilderd in 1997. Ten Westen, onder arduinen deksteen in hoofdingang van de kerk, grafkelder der pastoors. Doksaal met aansluitende neoclassicistische lambrisering. Middenbeuk, even breed als de toren, van de lagere zijbeuken gescheiden door rondbogen op bepleisterde pijlers, onder dwarstongewelven. Zijbeuken met bakstenen zeilgewelven, segmentboogvensters en dwarstongewelven. In de noordbeuk werd in 1899 de zandstenen Lourdesgrot opgericht, omgeven met rechthoekig sierlijk ijzeren hekwerk. Volgens P. Devos zouden sporen op de zolder van de noordzijde kunnen wijzen op een latere dwarsbeuk met zadeldak dat later werd vervangen door een lessenaarsdak. Ten oosten, toren waarvan basis opengewerkt in de 15de-16de eeuw met spitsbogige zijbogen en hoge rondbogen, bepleisterde baksteen. Ten oosten, rechthoekig koor waaronder begraafplaats der burggraven de Ghellinck. Volgens P. Devos is het dakgebint boven het koor met kromhouten, wat mogelijk kan wijzen op een vroeger houten spitstongewelf. Rijkelijk uitgewerkt koor met gordelbogen bekleed met rococomotieven rustend op kraagstukken met rococovolutes.

Bespreking roerend patrimonium en orgel

Belangrijke religieuze voorwerpen werden geschonken door de adellijke familie de Ghellinck d'Elsegem (90% van de schenkingen zie bijvoorbeeld obiits) en andere parochianen.

Inventaris en archief:

- Inventaris:
    - Inventaris interieurelementen via Erfgoed in Zicht (online raadpleegbaar, collectienummer POV.0200);
    - Inventaris oudste graven bewaard bij gemeente.

- Archief
    - Oud archief in Rijksarchief te Gent;
    - Recent archief in Petegem.

Textiel:

- Gewaden voor beelden O.L.V. en Heilige Maurus;
- Kazuifels en andere gewaden bewaard in de sacristie (ook preconciliaire).

Schilderijen:

- Heilige Maurus, Vlaamse School, 18de eeuw;
- Kruisafneming, kopie naar Pieter Paul Rubens, Vlaamse School, 18de eeuw, (in noordzijaltaar);
- kruisweg (1 van 14 staties), Jezus wordt ter dood veroordeeld, 19de eeuw. Kadrering uit eind jaren '90.

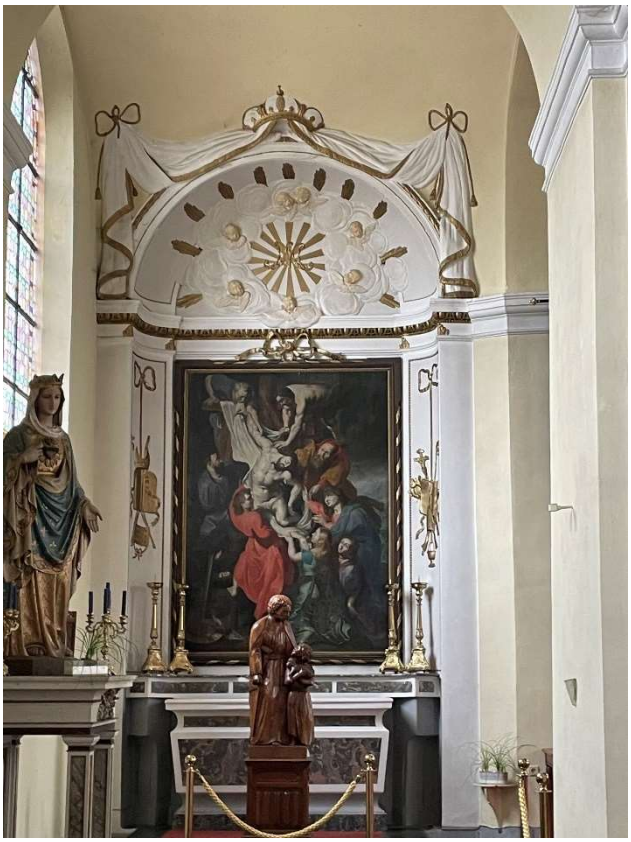
Heilige Maurus en kruisafneming. Foto's door Kateleen Van Houtte (2025)

Liturgisch vaatwerk

- Veilig bewaard in kluis, alles goed opgeborgen;
- Zilveren monstrans die gedragen wordt bij processies (aanbidding bij kapel aan de Boskant);
- Meest kostbare zaken bewaard in Sint-Baafs (tentoonstelling in 2002).

Beeldhouwwerk:

- Onze-Lieve-Vrouw met Kind, gepolychromeerd terracotta, 17de en 19de eeuw;
- Pastoor De Wit liet de beelden van Heilige Rita, Heilige Antonius van Padua, Vincentius a Paolo en Sint-Sebastiaan herschilderen;
- Houten kruisbeeld;
- Hoofdaltaar, naar ontwerp van C. Moretti, marmer, gift van Adriaan de Ghellinck, 1786;
- Noordelijk zijaltaar, gemarmerd hout, derde kwart 18de eeuw met Kruisafneming;
- Zuidelijk zijaltaar, ter ere van Heilige Maurus, gemarmerd hout, derde kwart 18de eeuw;
- Koorgestoelte, eik, wapen van schenker Ch. de Ghellinck-de Potter, 1861;
- Preekstoel, geschilderd hout, 19de eeuw;
- Biechtstoel, eik, derde kwart 18de eeuw;
- Grafstenen van het familiegraf de Ghellinck, 19de eeuw;
- Eiken beeld Heilige Jozef, afkomstig uit de ontwijde Sint-Amanduskerk te Ooike.

Het geklasseerd orgel (waarvan het oudste gedeelte door Bremser uit ca. 1650, getransformeerd door Anneessens-Tanghe in 1938 en gerestaureerd in 1990) werd bespeeld door bekende organisten zoals Flor Peeters, Nico Ronsse, Benjamin Luyckx en Anton Verwee. Momenteel verkeert het orgel in een relatief goede toestand en wordt het nog steeds bespeeld. Zangkoor repeteert met begeleiding van het orgel iedere maandag.

Varia:

- Glasramen in het koor door M. Casier, 1912.
- Verschillende obiits of rouwborden verspreid over de kerk
- Lourdesgrot eind 19e eeuw onder pastoor Claeys
- Sacristiefonteintje (uniek)
- Zetels voor koorbanken, concessie van familie de Ghellinck
- Doopvont
- Scepter en kroontje Onze-Lieve-Vrouw (Oudenaards zilver)

b) Architecturale mogelijkheden

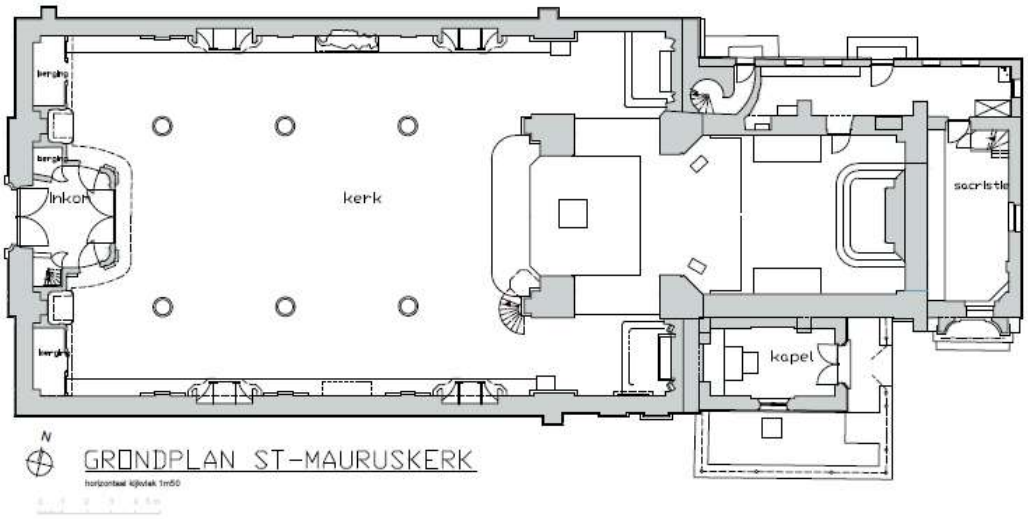

De Sint-Mauruskerk van Elsegem vormt binnenin een harmonisch geheel en heeft hierdoor ook een goede akoestiek. De Romaanse vieringtoren (opnieuw verstevigd in de jaren 1960) vormt de kern van het kerkgebouw. In de 15e eeuw werd het koor van de kerk verbouwd en werd een beuk werd toegevoegd. De huidige vorm van de kerk kwam voorgoed tot stand in 1775 bij een grondige verbouwing in de classicistische traditie (zie opschrift westgevel). De Sint-Mauruskerk kreeg toen de definitieve opbouw in drie beuken en vijf traveeën onder een zadeldak. De kruistoren doorbreekt de ruimte niet sterk: de kruising is gelegen boven het vooruitgeschoven altaar (ronde tapis plein) en vlak naast de zijkapellen. De zijbeuken zijn met grote rondbogen afgesloten van de middenbeuk (die iets hoger is), maar vormen samen één ruimte. Mogelijkheid van afscheiding tussen zijbeuken en middenbeuk is hierdoor eerder beperkt. Een zeer beperkte ruimte blijft over in het koor achter de vieringtoren. Een eventuele afsplitsing dus slechts kunnen bestaan uit de zijkapellen, de vieringtoren en het

kleinere koor. Links van het rechthoekig koor bevindt zich een lage bakstenen aanbouw uit de jaren ’70, die verbindt met de sacristie die achter het koor gelegen is. Op de plaats van deze noordelijke zijbouw, die niet historisch is, kan eventueel in de toekomst in ontbrekend sanitair (nu niet aanwezig) en omkleedruimte voor culturele activiteiten of een andere functie worden voorzien. Boven de historische sacristie met houten historische kasten bevindt zich ook een zolder met opbergruimte (vb. voor processiekledij en beelden). De Mariagrot in de linkerzijbeuk van de kerk is een belangrijk erfgoedaspect dat bij eventuele ruimtelijke opdeling- of herwerking dient gevrijwaard te worden, net zoals de graven aan het koor en de grafkapel voor familie de Ghellinck-d’Elseghem aan de achterkant van de kerk (cf. bescherming en geschiedenis van de kerk). Eventuele ruimtelijke ingrepen in het kerkgebouw dienen steeds rekening te houden met de erfgoedwaarde en de klimatologische en akoestische karakteristieken van het kerkgebouw in functie van het beschermde orgel. Een uitbreiding van de kerk naar buiten toe is moeilijk gezien de bescherming van kerk en kerkhof en het beschermde dorpsgezicht Elsegem.

Aanwezige voorzieningen:

- Verwarming: warmeluchtblazer uit 2006.
- Elektriciteit: Een grondige herstelling van de elektriciteit werd uitgevoerd na de blikseminslag in 2016.
- Geluidsinstallatie: in orde.
- Sanitair: Twee oude urinoirs op kerkhof, geen toilet in de kerk.
- Keuken: geen, wasbak in noordelijke uitbouw (jaren ’70) tussen koor en sacristie.
- Klokken: 3 klokken (tijdens de oorlog beneden gehaald, maar verstopt), vernieuwd paneel in december 2016 na blikseminslag.

De toegankelijkheid voor andersvaliden is in orde. Er is een vlakke toegang tot de kerk zonder noemenswaardige drempels. Onder het waardevol interieur (zie cultuurhistorische waarde) wordt ondermeer de Mariagrot, schilderijen en het beeld van Sint-Maurus gerekend.

Het kerkhof rond de kerk is apart beschermd en maakt eveneens deel uit van het beschermd dorpsgezicht, waardoor aanpassingen aan de buitenkant en rondom de kerk moeilijk liggen of alleszins grondig moeten worden bekeken door het Agentschap Onroerend Erfgoed:

- Omliggend rechthoekig kerkhof met bakstenen kerkhofmuur van 1886 met ingewerkte ommegangkapellen (in jaren ‘50 vernieuwd).
- Kerkhof uitgebreid in 1956 en dan ingewijd. Deze westzijde en een deel van de noordzijde van het kerkhof is door een haag afgesloten. In de haag zijn ook (recentere) ommegangkapellen waarin beelden werden ingeplant.
- Aan de noordzijde van de kerk is een pad naar de voormalige pastorie tussen de afsluiting van het kerkhof en begroeiing.
- Er werd links van de kerk een parking in grasdallen aangelegd in de jaren ‘90.

- gemeente doet het onderhoud van het kerkhof van Elsegem: nu branden van onkruid i.p.v. gebruik van onkruidverdelger.
- Graven worden niet systematisch, maar eerder sporadisch geruimd op het kerkhof. Zuidkant en noordkant tegen de haag door de band genomen eeuwigdurende concessies.
- Calvarie aan grafkapel van familie de Ghellinck (vermeld 1775 maar grafkelder eronder ouder). Familie is nu verspreid over de hele wereld. Het kasteel van Elsegem brandde af op 25 augustus 1973.
- Graven van bekend Elsegemnaren op het kerkhof: vb. familie De Meulemeester-Langenakens, ere-gemeentesecretaris August Thooft.
- Dodenhuisje rechts van de kerk, destijds gebruikt voor lijkschouwingen.
- er bevinden zich voorts een (deels verdwenen) roephuisje en urinoirs links van de kerk.

Zicht op het orgel (2017)

Zicht op het koor. Foto door Kateleen Van Houtte (2025)

Hoogaltaar. Foto door Kateleen Van Houtte (2025)

Zicht op zuidelijke zijbeuk (2017)

Zicht op noordelijke zijbeuk (2017)

c) Bouwfysische toestand

Monumentenwacht is aangesteld voor de inspectie van het kerkgebouw. Er werden inspecties uitgevoerd in 2001, 2004, 2007, 2010, 2012 en 2016.

De meest recente inspectie door Monumentenwacht werd uitgevoerd op 8 augustus 2024 (bouwkundige inspectie) en op 13 november 2024 (inspectie van het interieur):

Bouwkundige inspectie:
Conditie van het gebouw Vaststellingen Monumentenwacht (blz. 3 t/m 6 rapport).

Gehele object

- toestand redelijk
- onderhoud redelijk
- risico op gevolgschade redelijk
- toegankelijkheid matig

toelichting

- Het gebouw bevindt zich algemeen in redelijke staat. Het is aangewezen tijdig de nodige werkzaamheden uit te voeren en regelmatig periodiek onderhoud te voorzien.
- Niet alle onderdelen zijn veilig bereikbaar voor onderhoud en inspectie.

Dak

- toestand redelijk
- onderhoud matig
- risico op gevolgschade aanzienlijk

toelichting

- Op meerdere plaatsen zijn leien gebroken/ uitgeschoven met lekkage tot gevolg.
- De leien zijn algemeen verweerd door ouderdom, maar kunnen mits het nodige periodiek onderhoud nog geruime tijd mee.
- Verspreid doen zich plaatselijke gebreken voor. Deze worden verder toegelicht in het rapport.
- Bij vernieuwing of grote werken aan de dakbedekking is het aangeraden de toegankelijkheid te verbeteren voor onderhoud en herstel.

Dakwaterafvoer

- toestand matig
- onderhoud matig
- risico op gevolgschade aanzienlijk

toelichting

- De goten zijn algemeen aan vernieuwing toe maar aangezien het merendeel hanggoten zijn, heeft eventuele lekkage aldaar geen zware gevolgen voor het gebouw.
- De moeilijke bereikbaarheid van de dakgoot tussen koor en grafkapel is nefast voor goed en regelmatig onderhoud. Het is dan ook niet duidelijk of die goot lekt en mede oorzaak is van de vochtschade in de grafkapel.

Kapconstructie en zolder

- toestand redelijk

- onderhoud redelijk
- risico op gevolgschade redelijk

toelichting

- De vroegere verstevigingen worden bij voorkeur bij de volgende grote restauratie herbekeken en waar nodig aangepast.

<u>Draagstructuur en overspanning</u>

- toestand redelijk
- onderhoud matig
- risico op gevolgschade aanzienlijk

toelichting

- Het baksteenmetselwerk van de kerk en bijgebouwen is algemeen in vrij goede staat.
- Het natuursteenmetselwerk van de toren en kerk vertoont meerdere plaatselijke gebreken.
- De dekstenen op de grafkapel zijn fel verweerd. In de open voegen kan water infiltreren, waardoor een groot risico op verdere gevolgschade bestaat.

<u>Schrijnwerk en beglazing</u>

- toestand redelijk
- onderhoud matig
- risico op gevolgschade redelijk

toelichting

- De ramen en deuren verkeren algemeen in goede staat. Ook de glasramen vertonen weinig gebreken.
- De houten gevelluiken zijn fel verweerd door gebrek aan onderhoudsschilderwerk. Plaatselijk zijn delen volledig weggerot.

<u>Afwerking en inrichting</u>

- toestand redelijk
- onderhoud redelijk
- risico op gevolgschade redelijk

toelichting

- Het schilderwerk van de houten windveren en dakrandoversteek is verweerd, waardoor het houtonvoldoende beschermd wordt. Schilderen is aangeraden.

<u>Site en omgeving</u>

- toestand redelijk
- onderhoud redelijk
- risico op gevolgschade redelijk

toelichting

- Het voegwerk van de omheiningsmuur verdient aandacht.

Inspectie interieur
Vaststellingen Monumentenwacht over de **conditie** van het interieur. (blz. 3 t/m 4 rapport).

Gehele objecttoestand goed
- onderhoud goed

toelichting
- Er vinden geen wekelijkse vieringen meer plaats in de kerk, ze wordt sporadisch wel nog gebruikt voor begrafenissen en huwelijken.
- Het onderhoud van de kerk gebeurt door vrijwilligers. Twee maal per jaar vindt er een grote poetsactie plaats, daarnaast wordt de kerk regelmatig geveegd. In de berging werden een aantal producten teruggevonden die niet geschikt zijn voor het onderhoud van erfgoed.
- Elke week repeteert het koor en wordt het orgel gebruikt. Twee maal per jaar wordt het orgel onderhouden door de firma Andriessen.

Risico op gevolgschade
- klimaat verwaarloosbaar

toelichting
- De kerk wordt verwarmd met een warme luchtblazer. Er wordt een constante basistemperatuur van 10°C voorzien. Voor een viering wordt de kerk bij verwarmd tot 18°C. De verwarming wordt ongeveer drie kwartier voor de start van de dienst verhoogd en erna terug uitgeschakeld.

biologische aantasting
- beperkt

toelichting
- De kerkstoelen werden "vele jaar geleden" begast, de kerkfabriek vermoedt dat ze opnieuw zijn aangetast. Er werd tijdens het poetsen boormeel opgemerkt. Tijdens de inspectie werd ook op andere plaatsen aantasting opgemerkt die mogelijk actief zou kunnen zijn. Omdat de kerk recent werd gepoetst en mogelijke sporen van actieve aantasting werden weggenomen is het erg moeilijk om hier uitsluitsel over te geven. Er werden zowel sporen van kleine houtworm (Anobium punctatum) als grote klopkever (Xestobium rufovillosum) waargenomen.

diefstal en vandalisme
- beperkt

toelichting:
- De kerk is elke dag geopend voor bezoekers tussen 10u en 17u, er is camerabewaking voorzien.
- In het verleden kreeg de kerk meermaals te maken met diefstal.

Brand
- weinig

toelichting

- Er worden noveenkaarsen gebrand. Er is één brandblusser aanwezig, deze hangt in de berging naar de sacristie en is dus niet zichtbaar opgesteld voor bezoekers.

<u>Regelmatig uitgevoerde onderhouds- en herstellingswerken vanaf 2018</u>

- 2018
  - onderhoud centrale verwarming;
  - onderhoud klokken;
  - onderhoud brandblusapparaten;
  - schilderen buitendeur portaal.
- 2019
  - nazicht, reinigen en lokaal herstel van dakgoten;
  - onderhoud en nazicht verwarming;
  - nazicht brandblusapparaten;
  - herstel klokken;
  - plaatsen bewakingscamera's;
  - herstel verlichting.
- 2020
  - onderhoud en herstel klokken;
  - nazicht en reinigen dakgoten;
  - onderhoud en nazicht verwarming;
  - reinigen en ontstoppen van afvoergoten;
  - nazicht brandblusapparaten.
- 2021
  - onderhoud en nazicht verwarming;
  - dichting mazouttank;
  - onderhoud en herstel klokken;
  - onderhoud en nazicht verwarming;
  - reinigen goten;
  - nazicht blusapparaten.
- 2022
  - onderhoud goten;
  - onderhoud en herstel verwarming;
  - onderhoud klokken;
  - onderhoud bewakingscamera's;
  - nazicht en onderhoud blusapparaten.
- 2023
  - onderhoud en reinigen goten;
  - onderhoud deuren en trap portaal;
  - onderhoud klokken;
  - herstel torenuurwerk;
  - nazicht en onderhoud blusapparaten;
  - nazicht en onderhoud orgel.
- 2024
  - onderhoud klokken en torenuurwerk;
  - onderhoud blusapparaten;

- opkuis torenzolder en verwijderen van uitwerpselen en nesten vogels enz.;
- onderhoud en reinigen goten;
- herstel leien dak sacristie.

Op basis van de rapporten van Monumentenwacht en in het kader van de regelmatig uitgevoerde gewone onderhouds- en herstellingskosten aan de kerk werden volgende omvangrijke werken in de laatste dertig jaar uitgevoerd :

- 1997: binnenschilderwerken uitgevoerd door de firma Marnix Neyt en zonen uit Elsegem en betaald met overwegend giften van de parochianen en een toelage van de gemeente.
- 2006: vernieuwen van de verwarmingsinstallatie door firma Bogaerts uit Brussel, voor een kostprijs van 30.000 euro, grotendeels gefinancierd door gemeente.
- 2010: restauratie van de glasramen door firma Nys uit Deinze voor een kostprijs van 260.000 euro waarvan 60% gesubsidieerd door de Vlaamse overheid, 20% door de provincie en 20% door de gemeente.
- 2016: opkuis van de kerktoren, aanbrengen van duivenwering en afschermen van galmgaten voor een kostprijs van 6.000 euro en gefinancierd met middelen uit exploitatiebudget.
- 2016: bij opmaken rapport door Monumentenwacht het vervangen van een aantal leien op de grafkapel, het reinigen van de goten en afvoerbakken voor controle en om verstoppingen te vermijden (waar veilig bereikbaar).
- 2016-2017: herstel van het torenuurwerk, de klokken, de verwarming en de geluidsinstallatie n.a.v. een blikseminslag op 23 juni 2016. Herstellingskosten bedroegen ca. 15.000 euro: voorlopige tussenkomst verzekering bedraagt +/- 6.000 euro, saldo wordt gefinancierd met middelen uit exploitatiebudget.
- 2020-2021: onderhoudswerken aan daken en dakconstructie (exterieur): erfgoedpremie van +/- 7400 euro. Onderhoudswerken aan dakconstructie (interieur): erfgoedpremie van +/- 7150 euro.
- 2024 e.v.: Opstart restauratie Maurusaltaar.

Zich baserend op de aanbevelingen van Monumentenwacht werd op 30 januari 2014 door de kerkfabriek Sint-Maurus Elsegem een ontwerp goedgekeurd voor de buitenrestauratie van de kerk. Het ontwerp werd opgemaakt door het architectenbureau Bressers BVBA uit Gent en de raming bedraagt 928.759,91 euro (incl. btw). Voor het bekomen van de restauratiepremie werd het ontwerp net voor de verandering van de regelgeving over Monumentenzorg/Onroerend Erfgoed door de kerkfabriek ingediend bij het Agentschap Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen op 17 december 2014. De ontvankelijkheid werd bevestigd in een brief van 4 februari 2015. Op 15 december 2016 werd de kerkfabriek echter door het Agentschap Onroerend Erfgoed op de hoogte gebracht van de wijziging in de betoelaging in de onroerenderfgoedregeling voor dossiers op de wachtlijst (vanaf 1 januari 2017) en de noodzaak om een actueel kerkenbeleidsplan voor te leggen aan het Agentschap. Momenteel staat het dossier buitenrestauratie van de kerk nog steeds op de wachtlijst en

wacht de kerkfabriek op de goedkeuring van het Agentschap Onroerend erfgoed om tot de effectieve uitvoering van de restauratie te kunnen overgaan.

Om de instandhouding van het kerkgebouw te waarborgen, werden in de periode 2020-2021 werken uitgevoerd volgens standaardprocedure met erfgoedpremie van het Agentschap Onroerend Erfgoed. In fase 1 werden onderhoudswerken aan de daken en de dakconstructie uitgevoerd (nazicht en herstel natuurleien schip en sacristie, nazicht en herstel dakaansluitingen met schep, nazicht en herstel hanggoten schip en sacristie, nazicht en vernieuwen afvoeren schip en sacristie, algemeen nazicht en herstel nokken schip en nazicht en herstel natuursteen toren op loszittende stukken) opkuis zolders koor en toren, herstel dakvoeten dakconstructie en kernboringen torenromp.
In fase 2 werden herstellingswerken aan de dakvoeten en de dakconstructie uitgevoerd en werd de loopbrug naar de torenspits vernieuwd.

In 2024 werd gestart met het voorbereiden van de restauratie van het Maurusaltaar. Het altaar is afgewerkt met de unieke scagliola-techniek. Het altaar en de zone errond is sterk door vocht belast, met uitbloeiing van zouten en afbrokkeling tot gevolg. In 2025 wordt een onderzoekspremie aangevraagd voor het uitvoeren van de nodige vooronderzoeken alvorens tot restauratie over te gaan.

3.2.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

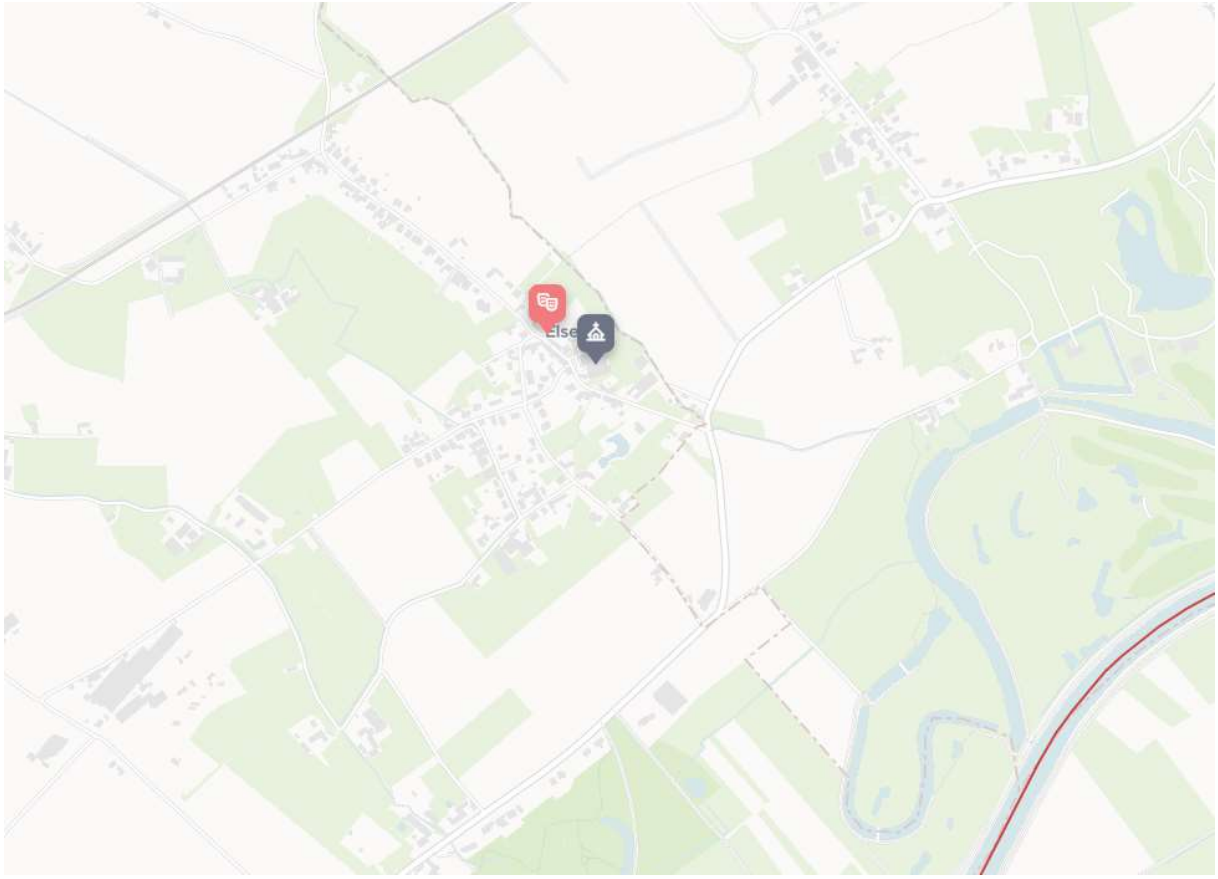

De kerk is gelegen op een fiets- en wandelroute en in een aantrekkelijke dorpskern (voorzien van o.a. een toeristische informatiezuil). Rondom het kerkgebouw ligt een kerkhof met bakstenen kerkhofmuur met ingewerkte ommegangkapellen uit 1886. Het kerkgebouw heeft een verlicht uurwerk.

De kerk is gemakkelijk bereikbaar. Op slechts 100m loopt de gewestweg N453 Avelgem/Oudenaarde en de lokale weg die de verbinding maakt van Elsegem naar Wortegem. Op wandelafstand bevindt zich de bushalte 'Elsegem dorp' die bediend wordt door de buslijn Oudenaarde-Waregem (58). In de directe omgeving van de kerk zijn er een honderdtal parkeerplaatsen op terrein van de gemeente.

De volgende openbare en erfgoedkundig belangrijke gebouwen zijn rond de kerk gelegen:

- Parochiezaal (Elsegemplein 17): De parochiezaal is eigendom van de vzw Parochiale Werken. De parochiezaal bestaat uit een polyvalente ruimte met theater en biedt plaats aan ruim 100 tot 120 personen. Verder beschikt de parochiezaal nog over een uitgeruste keuken. De parochiezaal wordt in de week meestal gebruikt door de verenigingen en in de weekends vooral door particulieren voor familiefeestjes... Voor het gebruik wordt een vergoeding aangerekend.

- Op wandelafstand van de kerk bevindt zich ook het Kapelletje aan de Boskant waar plaats is voor circa 10 stoelen.
- Het klooster van Elsegem is reeds enkele decennia uit gebruik en werd destijds verkocht aan particulieren. Ook de voormalige pastorie is gelegen achter de kerk en werd ondertussen verkocht aan particulieren. Dit vroeg-20e-eeuwse gebouw werd gebouwd toen de pastorij voor de kerk werd afgebroken.

3.2.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Algemeen

Tijdens de openingsuren (elke dag van 09.00 tot 18.00 uur) is de kerk vrij toegankelijk en wordt ze regelmatig bezocht door parochianen, maar ook door toevallige voorbijgangers en toeristen. Dit blijkt o.a. door de verschillende devotiekaarsen die aangestoken worden aan de Mariagrot in de kerk en de berichtjes die worden neergepend in het gastenboek. De Mariagrot (in de kerk) en de Heilige Maurus maken van de kerk een toeristische trekpleister.
Het geheel wordt dagelijks omkaderd met sfeermuziek met religieuze inslag.

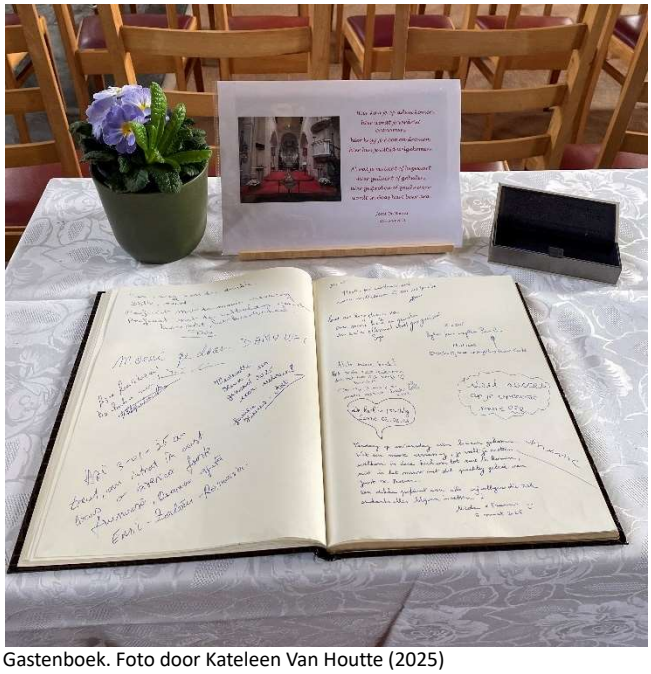

Gastenboek. Foto door Kateleen Van Houtte (2025)

Verering van Sint-Maurus – belangrijk te bewaren "religieus erfgoed"

Liturgische activiteiten

Liturgische gelegenheidsvieringen o.a. begrafenissen, huwelijken, dopen, kermisviering, adventsviering, viering patroonheilige, kerstmis, gebedsviering Allerzielen, Kruisweggebed op Goede Vrijdag.

Pastorale activiteiten

- Muzikale ontmoetingen 3 x per jaar op vrijdagavond: op programma - zang en samenzang, orgelspel, poëzie en een kleine thematische tentoonstelling die doorloopt tijdens het aansluitend weekend;
- Kerstweek met gedurende 3 weken de uitbeelding van het kersttafereel in het koor met hedendaags accent en medewerking van de (parochiale) verenigingen;
- Ontvangst van het universeel Vredeslicht, duiding en uitdragen ervan naar gezinnen. Een concert sluit de ontvangst van het Vredeslicht af;
- Kerstevocatie met uitbeelding van kerstevangelie door kinderen;
- Tweede kerstdagconcert met optreden van muzikaal talent van ter plaatse;
- Thematische tentoonstelling tijdens de zomervakantie (6 weken). In 2024 'Vruchten der Aarde;
- Duiding en symboliek tijdens Advent, Vastenperiode, Goede Vrijdag en Pasen.

Niet-liturgische (profane) activiteiten

- wekelijkse repetities zangkoor (ca. 20 leden) dat opgericht werd in 1968;
- regelmatige repetities van leerling-organist;
- optredens en tentoonstelling georganiseerd door verenigingen;
- jaarlijkse parochiale zomeractiviteit: zoektocht,… ;
- berichtenbord in portaal kerk voor aankondiging liturgische, pastorale en profane activiteiten van parochie, verenigingen.

Gebruiken en tradities die aan de kerk verbonden zijn

- Bezoek familie De Ghellinck aan de grafkapel (steeds op 2 november)
- Kerstdrink;
- Viering voor patroonheilige Sint-Maurus zondag na 15 januari, hierbij wordt beeld van Sint-Maurus aangekleed;
- Sinksenkermis: Driedaagse feestelijkheden ter gelegenheid van kermis. Plechtige eucharistieviering met opluistering door Sint-Mauruskoor en gelegenheidsoptreden van zanger(es) in de kerk (350 kerkgangers). Diverse activiteiten georganiseerd door Feestcomité Elsegem op terrein rond de kerk. Tweede kermisdag of tweede sinksen: mis ter nagedachtenis van de overleden parochianen met aanwezigheid van 50 tot 70 familieleden, verwanten en parochianen;
- Viering Vruchten der Aarde: Woensdag vóór O. L. Heer Hemelvaart – vertrek vanuit de kerk van aanwezigen met misviering op de Strohoeve – aantal aanwezigen schommelt rond 100 personen – na de viering boterhammen, rijstpap ... Samenwerking met Ferm en de Landelijke Gilde;
- Bedevaart Kapel O. L. Vrouw van Smarten Boskant: eerste zondag na Sinksen – aantal aanwezigen schommelt rond 100 personen – na gebedsmoment wordt gebak en drankje gratis aangeboden aan aanwezigen. Samenwerking Werkgroep Kapel Boskant.

3.2.5. Haalbaarheidsstudie en toekomstvisie

In december 2020 vond de opstartvergadering voor de haalbaarheidsstudie plaats met de afgevaardigden van het college en van het Centraal kerkbestuur, onder leiding van het projectbureau Herbestemming Kerken. Ook afgevaardigden van het Agentschap Onroerend Erfgoed en SO-LVA waren aanwezig.

Door het begeleidend ontwerpbureau, samengesteld uit architectenbureau's Origin en Collectief Noord, werden op 19 mei 2021 vier scenario's voorgesteld. Na overlegvergaderingen op 8 juli 2021 en 12 augustus 2021 tussen de afgevaardigden van het college en het CKB werd in consensus beslist om een afwijkend scenario, gestoeld op de vier voorgestelde scenario's, verder te laten uitwerken door het ontwerpbureau. Op 18 oktober 2021 werd het finaal scenario door Collectief Noord toegelicht aan allen die bij de haalbaarheidsstudie betrokken waren.

De haalbaarheidsstudie resulteerde in de valorisatie van het kerkgebouw, waarbij meervoudig gebruik, zowel profaan als religieus, de norm wordt. De haalbaarheidsstudie toont aan dat een **nevenbestemming in de ruimte** kan uitgewerkt worden door middel van een al dan niet symmetrische opstelling van een box in een box-systeem die zowel sacrale als profane activiteiten toelaten. Er wordt voorgesteld om binnenin twee zones te vormen: een religieuze zone met daarnaast een kleinere, intieme belevingszone. De mogelijkheden in de belevingszone zijn talrijk: tentoonstellingen, repetities of concertjes, vergaderingen, workshops, … De zone wordt gecreëerd door een opstelling van flexibele, modulaire kasten

en interieurmeubelen, die naargelang de noden kunnen verplaatst worden. Deze opstelling biedt enerzijds de mogelijkheid om het kerkgebouw in zijn volledigheid te gebruiken voor zowel religieuze als profane gelegenheden (bv. bij begrafenissen of voor een muzikale voorstelling). Anderzijds creëert het ook de mogelijkheid om de profane en religieuze activiteiten gelijktijdig te laten plaatsvinden.

Tijdens het eindoverleg op 30 november 2021 werd duidelijk dat het gemeentebestuur en het kerkbestuur zich beiden in dit finaal scenario kunnen vinden, en werd de haalbaarheidsstudie afgerond.

3.3. Sint-Pietersstoel in Moregem

3.3.1. Identificatie

Naam: Sint-Pietersstoel

Geografische ligging
- Moregemplein z.n., 9790 Moregem (Wortegem-Petegem)
- Provincie: Oost-Vlaanderen

Plaats in kerkelijke structuur
- Bisdom: Gent
- Dekenaat: Oudenaarde
- Parochie: Heilige Thomasparochie Kruisem – Wortegem-Petegem

Eigenaar: gemeente

Bescherming(en)
- Omvat de bescherming als monument **Parochiekerk Sint-Pietersstoel** gelegen te Moregemplein z.n. (Wortegem-Petegem) sinds 07-01-1975.
- Is beschermd als cultuurhistorisch landschap **Parochiekerk Sint-Pietersstoel met kerkhof** sinds 07-01-1975.

3.3.2. Beschrijving

- oorspronkelijke kerk uit 1633, opgetrokken door kasteelheer, herbouwd in 1740
- classicistische kerk uit 1778
- erg veel te lijden onder Jozef II en de Franse Revolutie in 1794
- In november 1918 werd de kerk beschadigd ten gevolge van de Duitse bombardementen. Het orgel met orgelkast in prachtig snijwerk en twee kostbare beelden in houtsnijwerk werden vernield
- Ook in mei 1940 werd de kerk beschadigd
- beschermd: monument en cultuurhistorisch landschap
- O.L.V.-ten-Doorn noveen, veel huwelijken, begrafenissen, kermis, goede vrijdag, Allerheiligen, geen weekendviering meer in Heilige Thomasparochie
- Harmonisch geheel: niet of moeilijk onderverdeelbaar in de ruimte

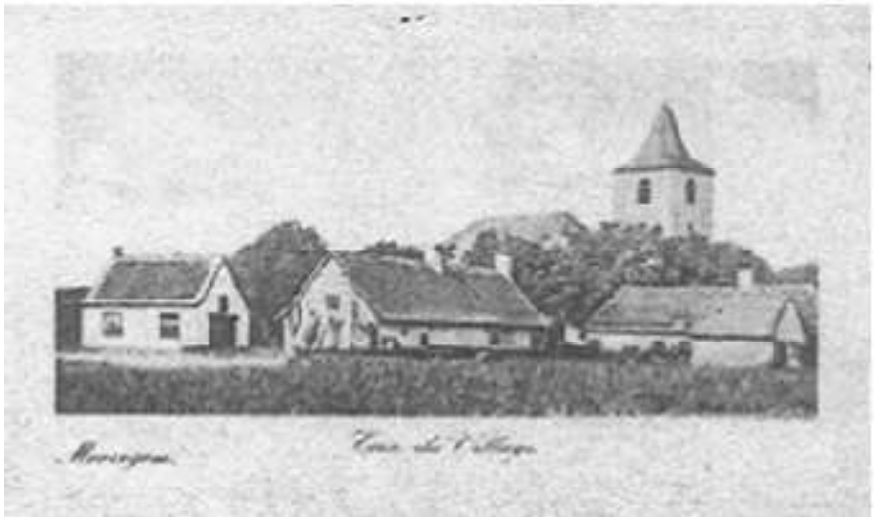

a) Cultuurhistorische waarde

Historiek

De parochie Sint-Pietersstoel Moregem is opgericht omstreeks 1400.
Kerk van 1778 naar één van de ontwerptekeningen van 1776 door architect P.M. Mormal, gewijd aan Heilige Petrus en opgetrokken ter vervanging van en mogelijk op een deel van de funderingen van de kerk met drie altaren, in 1663 gebouwd in opdracht van A. Van Spiere. Ingewijd door de bisschop van Gent in oktober 1780. Eertijds met treurwilg voor westelijke gevel.
De kerk werd gebombardeerd in 1918 en beschadigd in 1940.
Het nabijgelegen bedevaartsoord Onze-Lieve-Vrouw-ten-Doorn fungeert van oudsher tot op heden als belangrijk bedevaartsoord.

Algemene beschrijving

Georiënteerde kerk gelegen midden het gedeeltelijk afgerond ommuurd kerkhof ten oosten van het Moregemplein. Ommegang rond het kerkhof veranderd tot rijweg.
Sobere éénbeukige zaalkerk van drie traveeën met smaller koor van één travee waarachter vierkante toren met geïncorporeerde sacristie.
Gewitte kareelsteen op basis van arduin, vernieuwde leienbedaking; zaal onder afgewolfd schilddak met geknikte dakrand, koor onder zadeldak en toren met ingesnoerde achtzijdige spits.

Ten westen, ingangsportaal met centrale rondboogdeur in geblokte arduinen omlijsting met sluit- en hoekstenen waarboven grote oculus met glas-in-loodraam met ijzeren harnas. Ten zuiden van de ingang vrijstaand oorlogsmonument.

Identieke noord- en zuidgevel met drie grote rondboogvensters op arduinen plint, met zelfde beglazing open kapel onder lessenaarsdak met gekruisigde houten Christus (gerestaureerd) tegen oostkant van de zuidelijke gevel.

Ten oosten, koortravee met analoog venster; noordelijke gevel met lage aanbouw (beenderhuis?).

Vierkante, bij het koor aansluitende toren met hoeklisenen waartussen overhoekse baksteenfries aan dakrand, twee getoogde vensters boven elkaar en rondbogige galmgaten. Onderaan in noord- en zuidgevel rechthoekig getralied venster van geïncorporeerde sacristie. Grafmonument van de familie Van Hoobrouck de Mooreghem tegen oostgevel van de toren (exterieur).

Witgeschilderd interieur met houten lambrisering. Zaal onder gedrukt tongewelf met trekankers op geprofileerde kroonlijst. Langs westzijde eenvoudig doksaal, oostzijde uitlopend op smaller koor met driezijdige sluiting onder tongewelf met trekankers. Daarachter toren met sacristie.

Voor gedetailleerde beschrijving en links zie Agentschap Onroerend Erfgoed 2025: *Parochiekerk Sint-Pietersstoel met kerkhof* [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/28151 (geraadpleegd op 1 april 2025)

Bespreking roerend patrimonium, orgel, e.a.

Inventaris en archief:

- Inventaris:
    - Inventaris interieurelementen via Erfgoed in Zicht (online raadpleegbaar, collectienummer POV.0131)
- Archief
    - Oud archief in Rijksarchief te Gent
    - Recent archief in Petegem

Schilderijen:

- Jezus en de Samaritaanse vrouw, doek, XVIII, vroeger in hoofdaltaar;
- Offer van Abraham, doek, XVIII;

- Een engel bevrijdt de Heilige Petrus uit de gevangenis, doek, getekend F. Devigne, 1840, in hoofdaltaar.
- Schilderij van Virginia van Hoobrouck, dochter van Eugène: afkomstig uit kapel, ex voto, wordt bewaard in kluis.

Ex voto Virginia van Hoobrouck

Textiel:

- Bewaard in de sacristie. De oudste kazuifels en gewaden zijn niet meer bewaard.

Beeldhouwwerk:

- Kruisweg, hoog-reliëf, gekocht in 1846.
- Hoofdaltaar, witgeschilderd hout, eind XVIII.
- Zijaltaren met witgeschilderde houten beelden, Onze-Lieve-Vrouw en Engelbewaarder, eind XVIII.
- Koorgestoelte, hout, XIX. Koorafsluiting, eik, schenking baron van Moregem, 1823.
- Preekstoel, hout, XVIII, geschonken door de baron van Moregem in 1823.
- Twee biechtstoelen.
- Doopvont, marmer en koperen deksel, XVIIII.

Doopvont

Koorbanken

Grafstenen en gedenkplaten:

- Grafstenen (buiten)
    - Grafsteen van 1691 en zerk familie Van Hoobrouck de Mooreghem van 1867.
    - Grafsteen van de familie Ruzette.
    - Grafsteen van Petrus De Meuleneere.
- Gedenkplaten (binnen)
    - Charles-Marie vicomte de Croeser de Berges, Hélène-Caroline van Hoobrouck baronne de Mooreghem en Édouard-Eugène baron de Croeser de Berges
    - Eugenii Francisci Coleta Van Hoobrouck en Mariae Annae Hamelinck
    - Paul baron van Caloen de Basseghem en Irma de Neve de Roden

Het oorspronkelijke orgel dat in de Sint-Pietersstoelkerk in Moregem was ondergebracht, verdween, omwille van tot op heden onbekende redenen, aan het einde van de Eerste Wereldoorlog uit de kerk. Sinds 1918 moest de kerk zich behelpen met een harmonium. Rond 2002 huist er weer een orgel in de kerk. Het negentiende-eeuws orgel van orgelbouwer François-Bernard Loret is afkomstig uit een zaalkerk in Kalfort bij Puurs. De orgelbouwer Bruggeman uit Kortrijk werd aangezocht om het orgel in zijn oorspronkelijke staat te herstellen. In 2005 volgde de inzegening van het orgel met een orgelconcert. De huidige toestand is goed.

Varia:

- Beeld van Onze-Lieve-Vrouw-ten-Doorn. Dit beeld vormt de basis voor de noveen van juli en een eeuwenlange traditie (vb. 2016, 861 deelnemers).
- Glasramen
- Obiits
- Zilveren kroontjes uit 1801, bewaard in kluis.
- Reliekhouder Onze-Lieve-Vrouw-ten-Doorn

Beeld Onze-Lieve-Vrouw-ten-Doorn

b) Architecturale mogelijkheden

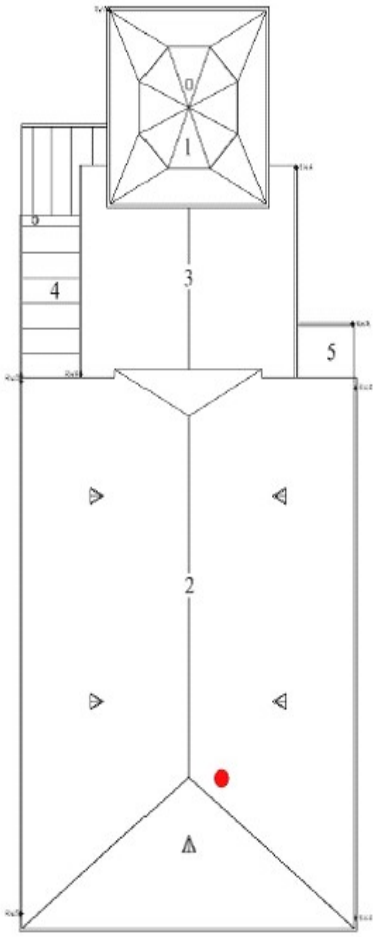

De Sint-Pietersstoelkerk werd in haar huidige vorm opgetrokken in 1778 (ontwerp Mormal uit 1776). De kerk is samen met het omliggende kerkhof beschermd als monument en dorpsgezicht en heeft een uitzonderlijke idyllische uitstraling in deze landelijke omgeving tussen Oudenaarde en Waregem. De kerk is langs buiten gewit en samen met de omliggende witte muur en huizen vormt ze een bijzonder geheel in de open ruimte rondom de dorpskern. Uitbreiding langs buiten is wegens de bescherming en het harmonisch karakter zeer moeilijk. De toren van de kerk is uitzonderlijk langs de koorkant gelegen en is slechts toegankelijk vanop het kerkhof. Het interieur vormt eveneens een harmonisch geheel met wegens de geringe grootte van de kerk, maar de afwezigheid van zuilen in het schip (zaalkerk met toren), een intiem karakter. Het koor is afgescheiden van het schip door een communiebank, maar sluit aan bij de liturgische ruimte. Het beschermde meubilair (orgel, biechtstoelen, preekstoel, kruisweg, etc.) maakt verdere opdeling van deze relatief kleine open ruimte wegens akoestische en kunsthistorische redenen moeilijk. Bovendien zou het unieke geheel van het classicistische ontwerp hierdoor in het gedrang komen. De sacristie is gelegen links van het koor. De deur rechts van het hoogaltaar is een blinde deur. De sacristie heeft nog een tweede toegangsdeur en heeft nood aan een opknapbeurt. De toegankelijkheid voor andersvaliden van de Sint-Pieterstoelkerk is goed. Er is een vlakke

toegang tot de kerk. De recente graven op het kerkhof rondom de kerk werden recent geruimd aan de zuidkant. Aan de noordkant van het kerkhof zijn deze niet geruimd. Voor de kerk link zijn ook vier graven van het Commonwealth War Grave Commission (CWGC) aanwezig.

Aanwezige voorzieningen

- Verwarming: verwarmingsinstallatie uit de jaren ’70 (vier roosters in de kerk), gedeeltelijk vernieuwd in 2023
- Elektriciteit: gedeeltelijk vernieuwd rond 1985
- Geluids- en lichtinstallatie
- Sanitair: één toilet (verbonden aan sacristie en niet openbaar toegankelijk)
- Keuken: geen
- Klok: Eén klok uit 1744 (kopie) met opschrift “S MICHAEL CONFICI CURARUNI RR.DD VANDER VARENT ET VERMEERSCH PASTORES. GEORGIUS DU MERY ME FECIT BRUGIS ANNO 1744”.

Door Paul Hermans - Eigen werk, CC BY-SA 4.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=94781342

Door Paul Hermans - Eigen werk, CC BY-SA 4.0, https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=94781343

Zicht op het hoofdaltaar (2017)

Zicht op de noordelijke zijbeuk (2017)

Zicht op de zuidelijke zijbeuk (2017)

c) Bouwfysische toestand

Monumentenwacht is aangesteld voor de inspectie van het kerkgebouw. Er werden inspecties uitgevoerd in 2001, 2004, 2007, 2010, 2013, 2017, en recent in 2022. Dit laatste rapport vermeldt het volgende:

> *Bouwkundige inspectie:*
> **Conditie** van het gebouw Vaststellingen Monumentenwacht (blz. 4 t/m 6 rapport).

Gehele object

- toestand redelijk
- onderhoud goed
- risico op gevolgschade weinig
- toegankelijkheid goed

toelichting

- Algemeen ziet de kerk er goed uit, maar de problemen situeren zich in de kapconstructie. Er is constante waakzaamheid geboden opdat de fouten van de kapconstructie zich niet doorzetten in de rest van het gebouw.

Dak

- toestand goed
- onderhoud redelijk
- risico op gevolgschade weinig

toelichting

- De leien zijn in goede staat. Het is echter aangewezen periodiek de leien en hun aansluitingen te controleren en te herstellen.

Dakwaterafvoer

- toestand goed
- onderhoud redelijk
- risico op gevolgschade weinig

toelichting

- Regelmatig onderhoud van de goten, afvoeren en rioleringsputjes is aangewezen.

Kapconstructie en zolder

- toestand matig
- onderhoud redelijk
- risico op gevolgschade redelijk

toelichting

- De structurele gebreken in de kapconstructie zijn van die aard dat constante opvolging geboden is.

Draagstructuur en overspanning

- toestand redelijk
- onderhoud goed
- risico op gevolgschade weinig

toelichting

- De muren hebben te lijden van de zijdelingse druk die door de kapconstructie wordt uitgeoefend.

Schrijnwerk en beglazing

- toestand goed
- onderhoud goed
- risico op gevolgschade weinig

Afwerking en inrichting

- toestand goed
- onderhoud goed
- risico op gevolgschade weinig

Technische installatie

- toestand goed
- onderhoud goed
- risico op gevolgschade weinig

toelichting

- De bliksemafleider werd enkel nagekeken op uiterlijk voorkomen en bevestiging. Voor de functionaliteit dient een bevoegde firma te worden aangesteld.

Site en omgeving

- toestand goed
- onderhoud goed
- risico op gevolgschade weinig

Regelmatig uitgevoerde onderhouds- en herstellingswerken vanaf 2018

- 2018
  - verwerken inkom en kerkdeur;
  - onderhoud klokken;
  - onderhoud brandblusapparaten;
  - aankoop metalen blad kaarsentafel.
- 2019
  - onderhoud en nazicht verwarming;
  - onderhoud klokken;
  - aankoop lampen en spot;
  - herstel offerblok na diefstal;
  - herstel toetsenklavier en stemmen orgel.
- 2020
  - onderhoud klokken;
  - onderhoud brandblusapparaten.
- 2021
  - herstel stormschade dak;
  - vervangen lampen zolder en torentrap;
  - onderhoud brandbeveiliging;
  - onderhoud en klokken;
  - onderhoud en nazicht verwarming;
  - regelen toetsenmechaniek.
- 2022
  - onderhoud goten;
  - onderhoud en herstel verwarming;
  - interventie warmeluchtgenerator;
  - onderhoud klokken;

- werken aan de leien van het dak;
- nazicht en onderhoud blusapparaten.

- 2023
  - onderhoud brandblusapparaten;
  - onderhoud klokken;
- 2024
  - onderhoud klokken.

In de vorige eeuw gebeurden er algemene herstellingswerken, herstellingen aan de glasramen (jaren '80), werken aan de elektrische installatie en schilderwerken.
Tussen 2008 en 2012 werden er nog algemene schilder- en restauratiewerken aan de buitengevels uitgevoerd en werd het dak vernieuwd.

Er is een restauratiedossier ingediend begin 2025. Het dossier omvat het herstel van de plafondconstructie en binnenschilderwerken. De kostprijs van de werken wordt geraamd op 332.922,62 euro (incl. BTW), waarvan 150.000 euro gesubsidieerd wordt. De gemeente komt tussen voor 212.885,66 euro.

3.3.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

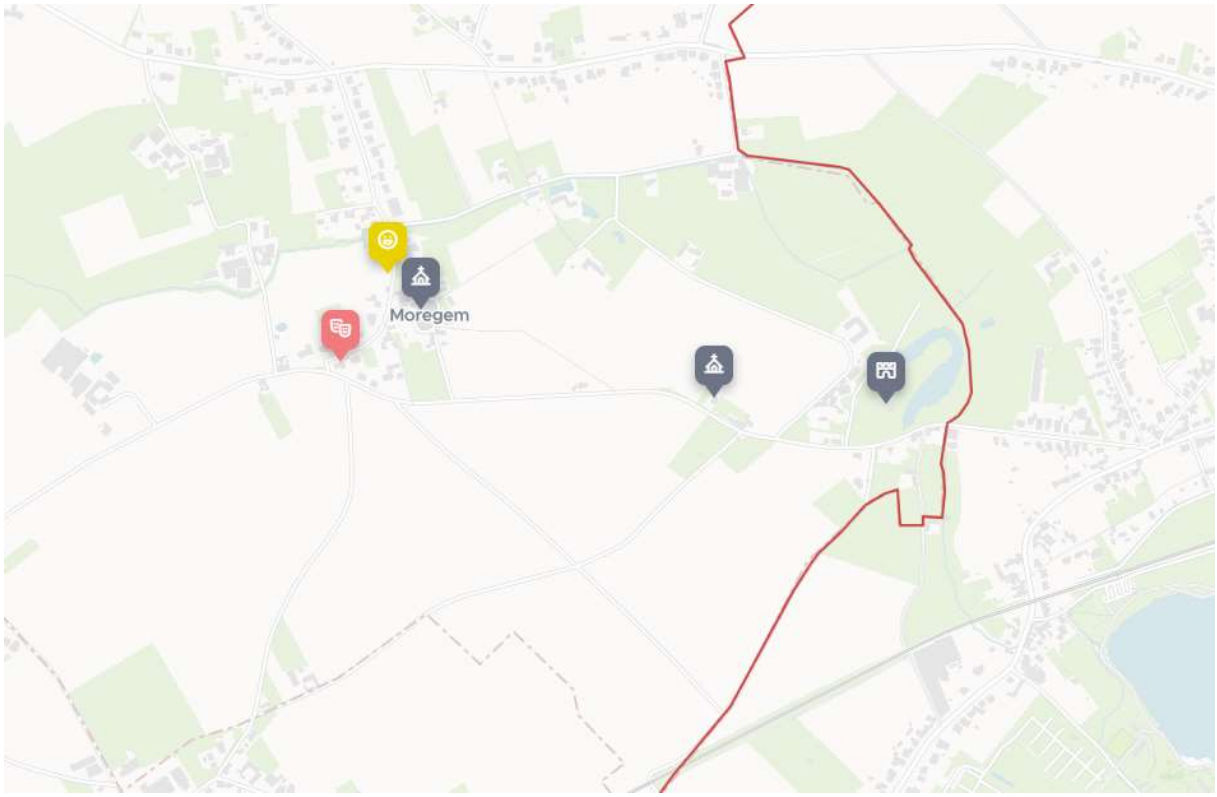

De kerk situeert zich in de dorpskern, meer bepaald te midden van een ommuurd kerkhof ten oosten van Moregemplein. De kerk en het gerestaureerde plein zijn sinds 1975 o.m. als cultuurhistorisch landschap beschermd. Ten zuiden van de ingang bevindt zich een vrijstaand oorlogsmonument. Het kerkgebouw wordt 's avonds verlicht, wat bijdraagt tot haar idyllisch

karakter en toeristische uitstraling. De kerk van Moregem is makkelijkst te bereiken per auto of via de trage wegen per fiets of te voet. Parking is aanwezig op het plein voor de kerk. Er is een beperkte busdienst (Flexbus De Lijn). Er is eerder vlotte verbinding van op de grote baan naar Oudenaarde.

De volgende openbare en erfgoedkundig belangrijke gebouwen zijn gelegen rond de kerk:

- De beschermde en recent gerestaureerde kapel **"Onze-Lieve-Vrouw-ten-Doorn"** (Heerbaan z.n.) bevindt zich op ca. 750 m van de Sint-Pietersstoelkerk. De kapel hoorde vroeger bij het kasteel en is in 1805 gebouwd op een oude en belangrijke bidplaats die in de zeventiende eeuw uitgroeide tot een bedevaartsoord tegen koorts. De huidige kapel is opgericht door kasteelheer Eugène van Hoobrouck, als dank voor de genezing van zijn dochtertje Virginia (zie ex voto). Tot op vandaag leeft de traditie van de processie en de noveen ter ere van Onze-Lieve-Vrouw-ten-Doorn voort.
- Het **"Schoolke Moregem"** (Moregemplein 28) bevindt zich op ca. 200 m van de Sint-Pietersstoelkerk. De voormalige jongensschool en de aanpalende woning werden in 2015 omgevormd tot een sociaal-cultureel en multifunctioneel centrum. Hiermee werd een antwoord geboden op de vraag van verenigingen uit Moregem naar een plek waar ze elkaar kunnen ontmoeten en hun activiteiten kunnen laten plaatsvinden. De zaal is o.m. voorzien van een keuken.
- Op 1 km van de kerk situeert zich het beschermde **Kasteel van Moregem** (Heerbaan 5). Eind achttiende eeuw liet baron Van Hoobrouck de Mooreghem het kasteel bouwen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog liep het zware beschadigingen op. De laatste adellijke bewoonster was barones Ruzette van Caloen de Basseghem. Het kasteel, dat al in slechte toestand verkeerde, brandde af op 9 maart 2025.
- De **pastorie in Moregem** (Vierschaar 12/Volkaartsbeerstraat 5) werd heropgebouwd in 1754 op een site die minstens tot de zeventiende eeuw teruggaat. De pastorie, die beschermd is sinds 2002, is een representatief voorbeeld van de architecturale evolutie van pastoriegebouwen van de achttiende tot twintigste eeuw. De pastorie ligt ten noorden van de parochiekerk waarmee deze verbonden is door de kerkwegel en is in private handen.
- Op wandelafstand van het kerkgebouw bevindt zich het behandelingscentrum voor kinderen met autisme en/of een psychotische kwetsbaarheid **"De Dauw"** (Moregemplein 3). Dit centrum is gevestigd in het voormalig klooster van Bernardinnen.
- Parochiehuis, laag wit huis achter de kerk, is in private handen.

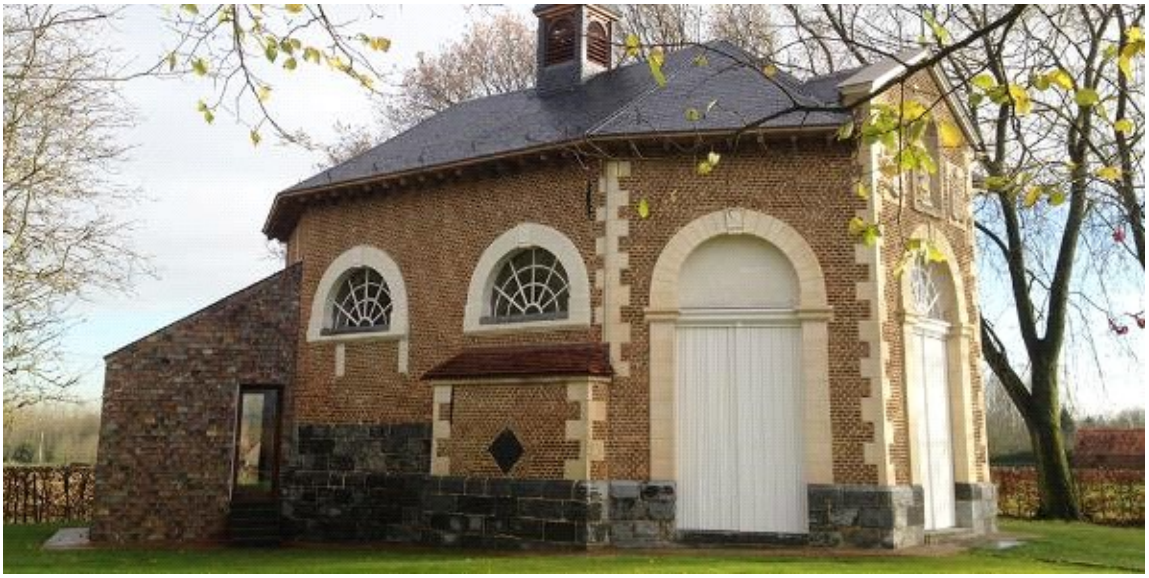

Kapel Onze-Lieve-Vrouw-ten-Doorn

Oorlogsmonument

3.3.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Liturgische activiteiten

Sinds 2014 zijn er geen weekendvieringen meer in Moregem. Occasioneel gaan er nu nog vieringen door, zoals het kruisweggebed Goede Vrijdag, Pasen, Allerheiligen en Kerstmis. In lijn met het pastorale plan gaan er nog dopen, huwelijken, begrafenissen en occasionele vieringen door. Het sfeervolle kerkje wordt nog vaak uitgekozen om er te huwen door koppels die een band hebben met Moregem.

De noveen, van 2 tot en met 10 juli, met processie die druk bijgewoond wordt, heeft een bijzondere plaats in het parochiale leven van Moregem. Daarbij wordt het beeld van Onze-Lieve-Vrouw van de kerk naar de nabijgelegen Onze-Lieve-Vrouw-ten-Doorn kapel gedragen.

Ook het patroonsfeest van Sint-Pietersstoel blijft een stevig verankerde traditie.

Pastorale activiteiten

Tentoonstelling tijdens de zomermaanden rond religieuze thema's.

Doorheen het liturgisch jaar zorgen de plaatselijke kerkmedewerkers voor duiding en aangepast symboliek tijdens de kerkelijke hoogdagen.

Niet liturgische activiteiten

De kerk is naast een rust- en een gebedsplaats ook een toeristische trekpleister. De kerk is elke dag open voor publiek tussen 09.00 en 18.00 uur. Bezoekers kunnen er het gastenboek tekenen of een kaarsje branden. Er worden ook rondleidingen georganiseerd.

In de kerk van Moregem gaan veel culturele activiteiten door, zoals (koor)concerten, optredens, CD-voorstellingen en muziekopnames – georganiseerd door culturele organisaties en privépersonen, en in lijn met de religieuze grondslag van de kerk. Op regelmatige basis repeteert het St.-Ceciliakoor in de kerk.

Jaarlijks vindt de kermis met fanfare plaats rondom de kerk.

O.-L.-Vrouw ten Doorn
MOREGEM

4. VISIE OP HET TOEKOMSTIG GEBRUIK EN DE TOEKOMSTIGE FUNCTIE

Deelgemeente (en wijk)	Kerk	Toekomstvisie
Petegem-aan-de-Schelde	Sint-Martinus	Parochiekerk – ankerkerk Het actueel gebruik van de kerk wordt de komende vijf jaar gehandhaafd. In het kader van de valorisatie wordt er geopteerd om socio-culturele activiteiten met een spirituele inslag in de kerk te laten doorgaan, in overleg en met respect voor de religieuze traditie.
Elsegem	Sint-Maurus	Het actueel gebruik van de kerk wordt de komende vijf jaar gehandhaafd. Er werd inmiddels een haalbaarheidsstudie uitgevoerd: nevenbestemming in de ruimte d.m.v. box-in-box-systeem die zowel sacrale als profane activiteiten toelaat. In het kader van de valorisatie wordt er geopteerd om socio-culturele activiteiten met een spirituele inslag in de kerk te laten doorgaan, in overleg en met respect voor de religieuze traditie.
Moregem	Sint-Pietersstoel	Het actueel gebruik van de kerk wordt de komende vijf jaar gehandhaafd, tenzij zich een opportuniteit tot herbestemming aanbiedt (ev. als cultuurkerk). In het kader van de valorisatie wordt er geopteerd om socio-culturele activiteiten met een spirituele inslag in de kerk te laten doorgaan, in overleg en met respect voor de religieuze traditie.

5. PASTORAAL PLAN - bijlage

Pastorale visie n.a.v. kerkenbeleidsplan 2024

Nota vanuit de parochieploeg van de heilige Thomasparochie in Kruisem – Wortegem-Petegem september 2024

Kerk-zijn

Kerk-zijn is gebaseerd op de ontmoeting met Christus, daarom zal de Kerk het evangelie helder, geloofwaardig en eenvoudig voorstellen in woord en daad, ze zal investeren in vitale plekken van waaruit enthousiasme kan groeien en ze moet daadwerkelijk kiezen voor de uitbouw van initiërende en onthalende gemeenschappen.

Wil de Kerk aanwezig zijn in de wereld vandaag dan moet ze een bijzondere aandacht hebben voor de armsten uit onze samenleving, inzetten op de aanwezigheid van christenen in instellingen van onderwijs en gezondheidszorg en voldoende aandacht en inzet hebben in diaconie in een multiculturele en multireligieuze wereld.

Als parochiegemeenschap zoeken we hoe we vandaag aanwezig kunnen zijn in de samenleving. Wat betekent het Kerk te zijn? Waar en hoe kunnen wij kansen bieden om Christus te ontmoeten? De nieuw samengestelde parochie –de heilige Thomasparochie in Kruisem en Wortegem-Petegem- probeert daarop een antwoord te bieden.

Parochie zijn

De heilige Thomasparochie omvat de gemeenten Kruisem en WortegemPetegem. De parochie is een samenstelling van de vroegere parochies Sint-Eligius Kruishoutem, Sint-Dionysius Lede, Sint-Machutus Wannegem, Sint-Ursmarus Nokere en Onze-Lieve-Vrouwbijstand in Lozer, van de vroegere parochies Sint-Bavo Zingem, Sint-Jan-Baptist Ouwegem en Sint-Petrus en Urbanus Huise en van Sint-Martinus Petegem, Onze-Lieve-Vrouw Wortegem, Sint-Maurus Elsegem, Sint-Amandus Ooike en Sint-Pietersstoel Moregem.

In de heilige Thomasparochie zijn momenteel één priester - Joost De Boever, pastoor - en Luc Van Cauwenberghe - deeltijds diaken - werkzaam. Daarnaast resideren er twee priesters-emeriti die sporadisch dienst doen: André Peerenboom en Marc Tant.

De huidige situatie van de parochie is in 2023-2024 - in cijfers uitgedrukt - als volgt: zaterdagavondviering in Sint-Bavo Zingem met een gemiddelde aanwezigheid van 25 gelovigen, zondagmorgenviering in Sint-Eligius Kruishoutem met een aanwezigheid van 100 gelovigen, zondagvoormiddagviering in Sint-Martinus Petegem met een aanwezigheid van 50 gelovigen, op maandag om 18.30 uur in OLV-Lozer met een aanwezigheid van 4 gelovigen, dinsdag om 08.30 uur in St.-Eligius Kruishoutem met een aanwezigheid van 15 gelovigen, vrijdag om 08.30 uur in St.-Bavo Zingem - een viering die bij gebrek aan aanwezigen - vaak niet doorgaat.

75 kinderen gedoopt,
100 kinderen gevormd,
15 kerkelijke huwelijken,
54 kerkelijke uitvaartdiensten.

De eucharistievieringen
Voor de komende vijf jaar voorzien we - gezien het aantal aanwezigen en de vitaliteit van de gemeenschappen - geen wijzigingen in het aantal en de plaats van de zondagsvieringen. Voor de weekdagvieringen kan op kortere termijn een herschikking nodig zijn.

Het doopsel
Een doopsel kan plaats hebben in de zondagsviering of buiten de zondagsviering tijdens een doopviering. De doopvieringen buiten de eucharistie worden gepland en voorbereid in overleg met de parochiale doopcatechiste en met de diaken. Ook de pastoor is beschikbaar voor dopen buiten de eucharistie.

Eerste communie en vormsel
Wat betreft de eerste communie kunnen we voor de voorbereiding steunen op de verschillende scholen in de parochie. Er komt in de komende pastorale werkjaren wel een klemtoonverschuiving naar de parochie. De eerste communieviering geeft nog te vaak de indruk een gebeuren te zijn dat alleen door en op de school wordt voorbereid. Om deze indruk weg te werken gebeuren de inschrijvingen in samenwerking met de school, gecombineerd met een of twee infoavonden van de parochie. Ook zijn er in het voorbereidend traject twee instapvieringen voorzien. Het vormsel wordt gevierd in de drie ankerkerken. De voorbereiding op dit sacrament is echter niet gebonden aan deze kerken en kan overal in de parochie gebeuren. Het spreekt voor zich dat ook hier een parochiaal (kerkelijk) traject gegaan wordt. In de toekomst moet er meer werk gemaakt worden van eenheid binnen de verscheidenheid van de werkingen - financieel, aanwezigheid in vieringen, visie (…).
De vormselvieringen worden gepland in overleg met het bisdom.

De ziekenzalving
Op ziekenzondag vindt in de zondagsliturgie een ziekenzalving plaats. Uiteraard is de ziekenzalving ook op andere momenten - op vraag - mogelijk.

Het huwelijk
Er kan gehuwd worden in elke kerk (die niet aan de eredienst is onttrokken uiteraard) van onze parochie. Naast de ondertrouw bij de priester of diaken die de huwelijksliturgie zal voorgaan is er een dekenaal voorbereidingstraject te volgen. Deze afspraken gelden ook wanneer het koppel een eigen priester of diaken heeft die het huwelijk voltrekt. Het huwelijk aanvragen gebeurt via het parochiesecretariaat.

de uitvaarten en herdenkingsdiensten
Uitvaarten gebeuren in een eucharistieviering of een gebedsdienst. Het is niet zo dat men 'beter' of 'echt' wordt begraven met een mis. Het is de vrije keuze van de familie, ofwel is het de vraag die de overledene voor zijn sterven heeft geuit. Het aantal kerkelijke uitvaarten neemt duidelijk af. Wie kiest voor een kerkelijke uitvaart heeft vaak ook reden om een eucharistieviering te vragen.
Eens om de vier maand herdenken we in de zondagsviering de personen die de voorbije periode een uitvaartliturgie hadden. De families krijgen een uitnodiging voor deze dienst en in de eucharistie wordt in het bijzonder voor hen gebeden en worden zij herdacht. De herdenking heeft plaats in de ankerkerken.
Voor de jaarlijkse herdenking bij Allerzielen worden de families uitgenodigd naar een gebedsmoment. Daar ontvangen ze het kruisje dat de voorbije periode in de kerk heeft gehangen. De jaarlijkse herdenking van overledenen heeft plaats in de namiddag van Allerheiligen in elk van de kerken van de parochie.

Alternatief gebruik van het kerkgebouw als plaats van bezinning
Alle kerken zijn open als stilteplaats met de mogelijkheid van bezinning, gebed en heiligenverering.
In de zomermaanden worden alle kerken jaarlijks betrokken in een overkoepelend project van bezinning en spiritualiteit met een tentoonstelling en eventueel concert, lezingen, …

Traject van de voorbereiding van het kerkenbeleidsplan
Twee overlegbijeenkomsten met de parochieploeg nl. op 6 en 13 juni 2024.
Een bijeenkomst met de parochieploeg ter goedkeuring van de in te dienen tekst i.v.m. de pastorale visie nl. op 3 oktober 2024.
Een overlegbijeenkomst met de verschillende kerkraden tijdens de vergadering van de respectieve kerkraden.
Een overlegbijeenkomst met het Centraal Kerkbestuur.

In de loop van het jaar is er regelmatig overleg in de parochieploeg, in de kerkraden, in het CKB en met de beide gemeentebesturen.

Alle betrokkenen zijn bereid na te gaan of het kerkenbeleidsplan nog actueel is en of er moet aangepast worden. Indien er wijzingen moeten aangebracht worden, worden ze doorgegeven naar alle betrokkenen.

De gemeente Kruisem vormt samen met de gemeente Wortegem-Petegem de heilige Thomasparochie. De gemeente Kruisem telt negen kerkgebouwen:

1. De Sint-Eligiuskerk in Kruishoutem
2. De Sint-Gabriëlkerk in de wijk Marolle
3. De Sint-Ursmaruskerk in Nokere
4. De Sint-Machutuskerk in Wannegem
5. De Onze-Lieve-Vrouw Bijstandkerk in Lozer
6. De Sint-Dionysiuskerk in Lede
7. De Sint-Bavokerk in Zingem
8. De Sint-Jan de Doperkerk in Ouwegem
9. De Sint-Petrus en Urbanuskerk in Huise

In 2024 is de Sint-Gabriëlkerk onttrokken aan de eredienst.
De plannen voor onttrekking aan de eredienst van de Sint-Machutuskerk zijn in een ver gevorderde fase.

De Sint-Eligiuskerk in Kruishoutem en de Sint-Bavokerk in Zingem blijven fungeren als ankerkerk. Deze kerken blijven dus voor onbepaalde duur parochiekerk met een wekelijkse eucharistieviering op zaterdagavond of op zondagmorgen. In deze kerken gaan uiteraard ook dopen, eerste communieviering, vormselviering, huwelijksvieringen, uitvaarten en andere liturgische diensten door.
De kerken van Nokere, Wannegem, Lozer, Lede, Ouwegem en Huise zijn in gebruik voor uitvaarten, huwelijksvieringen, eerste communieviering en andere liturgische gelegenheidsvieringen.
In de kerk van Nokere is er maandelijks een eucharistieviering op vrijdagavond. In de kerk van Lozer is er wekelijks een eucharistieviering op maandagavond.

Sint-Eligiuskerk Kruishoutem
De kerk is dagelijks open van 09.00 uur tot 18.00 uur. Deze kerk blijft parochiekerk met de wekelijkse zondagsviering, de wekelijkse eucharistieviering op dinsdagmorgen en verschillende andere liturgische vieringen. In deze kerk is er gelegenheid voor stilte, gebed en devotie met aandacht voor de verering van Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes, de heilige Rita en de zalige broeder Isidoor. In deze kerk is in de loop van het jaar vier keer processie met het heilig Sacrament, begeleid door de leden van de Confrerie van het Heilig Kruis. De Confrerie zorgt ook voor permanentie op de jaarlijkse parochiale biddag van de dinsdag het dichtst bij dertien juli. In deze kerk is er ook de mogelijkheid voor een (geleid) bezoek aan de schatkamer. In de kerstweek is het vredeslicht van Bethlehem in de kerk aanwezig om het verder in het dorp te verspreiden. Er wordt voorzien dat voor de volgende vijf à tien jaar het actuele gebruik van deze kerk kan gehandhaafd worden.

Onze-Lieve-Vrouw van Bijstandkerk Lozer

De kerk is dagelijks open van 09.00 uur tot 18.00 uur. In deze kerk wordt wekelijks eucharistie gevierd op maandagavond. Er zijn ook uitvaarten, huwelijksvieringen, doopvieringen en andere liturgische gelegenheidsvieringen. In deze kerk is er een grote Maria-devotie. De eerste zondag van de maand mei wordt er jaarlijks een ommegang rondom de kerk gehouden. In deze kerk gaan per jaar vier muzikale concerten door van VZW Lozer Cultureel. De kerk wordt ook vaak gebruikt voor occasionele muzikale momenten. In deze kerk heeft ook het driejaarlijks project "Kerk in de bloemen" plaats. Deze kerk biedt als nevenbestemming de mogelijkheid om culturele evenementen met een religieuze en spirituele inslag te laten doorgaan. In de kerstweek is het vredeslicht van Bethlehem in de kerk aanwezig om het verder in het dorp te verspreiden. Er wordt voorzien dat voor de komende vijf à tien jaar het actuele gebruik van deze kerk kan gehandhaafd worden.

Sint-Dionysiuskerk Lede

De kerk is dagelijks open van 09.00 uur tot 18.00 uur. In deze kerk gaan uitvaarten, huwelijksvieringen, doopvieringen en andere liturgische gelegenheidsvieringen door. In deze kerk is er een ruim aanbod van o.a. stilte, gebed, aandacht voor missionaire werking enz. In deze kerk gaan zeer regelmatig muzikale concerten door van VZW Leo en zijn orgel. De kerk wordt ook gebruikt voor occasionele muzikale momenten. In deze kerk wordt ook werk gemaakt van het onderhoud en de tentoonstelling van de grafstenen die verwijzen naar de familie De Ghellinck. Er is ook een permanente tentoonstelling van de schilderwerken van Roland Van Rostenberghe. Er is de permanente aanwezigheid van een kunstwerk "het velum". In de kerstweek is het vredeslicht van Bethlehem in de kerk aanwezig om het verder in het dorp te verspreiden. Er wordt voorzien dat voor de komende vijf à tien jaar het actuele gebruik van deze kerk kan gehandhaafd worden.

Sint-Urmaruskerk Nokere

De kerk is dagelijks open van 09.00 uur tot 18.00 uur In deze kerk is er maandelijks een eucharistieviering op vrijdagavond. In deze kerk wordt jaarlijks in november een Sint-Hubertusviering gehouden, de middernachtmis van Kerstmis wordt er gevierd en de jaarlijkse viering van tweede Paasdag. Ook uitvaarten, huwelijksvieringen, eerste communieviering, doopvieringen, schoolvieringen en andere liturgische gelegenheidsvieringen gaan er door. In de kerstweek is het vredeslicht van Bethlehem in de kerk aanwezig om het verder in het dorp te verspreiden. Vraag is of voor de komende vijf jaar het actuele gebruik van deze kerk kan gehandhaafd worden.

Sint-Bavokerk Zingem

De kerk is dagelijks open van 09.00 uur tot 18.00 uur. Deze kerk blijft parochiekerk met de wekelijkse viering op zaterdagavond en met de wekelijkse eucharistieviering op vrijdagmorgen en verschillende andere liturgische vieringen. In deze kerk worden jaarlijks drie jaar muzikale avonden met samenzang en met een tentoonstelling (toegankelijk in het aansluitend weekend) georganiseerd. In de kerstweek is het vredeslicht van Bethlehem in de kerk aanwezig om het verder in het dorp te verspreiden. Er wordt voorzien dat voor de volgende vijf à tien jaar het actuele gebruik van deze kerk kan gehandhaafd worden.

Sint-Petrus en Urbanuskerk Huise

De kerk is dagelijks open van 09.00 uur tot 18.00 uur. In de wintermaanden is de kerk enkel in het weekend open. In deze kerk gaan uitvaarten, huwelijksvieringen, doopvieringen en andere liturgische gelegenheidsvieringen door. In deze kerk gaat het jaarlijks lichtproject van VZW Licht door. Van kerstavond tot en met 3 januari is de kerk dagelijks geopend van 17.00 uur tot 22.00 uur voor een bezoek. In de kerk branden elke avond duizenden theelichtjes. In deze kerk gaat het jaarlijks Muze-meiproject door. In het pinsterweekend is de kerk dagelijks geopend voor een bezoek. In de kerk wordt aan de hand van een thema (water, natuur, …) de kans tot een religieuze en spirituele ervaring geboden. In de zomermaanden gaan in deze kerk drie orgelnamiddagen door. In de kerstweek is het vredeslicht van Bethlehem in de kerk aanwezig om het verder in het dorp te verspreiden. Deze kerk is het verspreidingspunt van het vredeslicht voor de regio Vlaamse Ardennen. De kerk wordt ook gebruikt voor occasionele muzikale momenten. Er wordt voorzien dat voor de komende vijf à tien jaar het actuele gebruik van deze kerk kan gehandhaafd worden.

Sint-Jan de Doperkerk Ouwegem
De kerk is dagelijks open van 09.00 uur tot 18.00 uur. In deze kerk gaan uitvaarten, huwelijksvieringen, doopvieringen en andere liturgische gelegenheidsvieringen door. In deze kerk wordt jaarlijks een kerstweek georganiseerd door de VZW Ouwegem Ontmoet. Een kersttafereel staat centraal. Daarrond wordt een openings- en een slotconcert georganiseerd. In de zomer organiseert VZW Ouwegem Ontmoet een concert met aandacht voor de spirituele dimensie. In de kerstweek is het vredeslicht van Bethlehem in de kerk aanwezig om het verder in het dorp te verspreiden. Vraag is of voor de komende vijf jaar het actuele gebruik van deze kerk kan gehandhaafd worden.

Sint-Machutuskerk Wannegem
Het overleg voor herbestemming en dus ook onttrekking aan de eredienst van deze kerk is in een ver gevorderde fase. Er wordt voorzien dat deze kerk vanaf 2025 niet meer als kerk zal fungeren.

Opmerking
Het is niet de optie van de gemeente Kruisem noch van de heilige Thomasparochie Kruisem – Wortegem-Petegem om actief op zoek te gaan naar herbestemming van de kerkgebouwen. Als zich een opportuniteit aandient, zal een werkgroep van de parochie, de betrokken kerkfabriek en een werkgroep van de gemeente Kruisem het voorstel in overweging nemen. In het kader van de valorisatie wordt er wel geopteerd om socio-culturele activiteiten met een spirituele inslag in de kerken te laten doorgaan, altijd in overleg en met respect voor de religieuze traditie.

De gemeente Wortegem-Petegem vormt samen met de gemeente Kruisem de heilige Thomasparochie. De gemeente Wortegem-Petegem telt vijf kerkgebouwen:

1. De Sint-Martinuskerk in Petegem
2. De Sint-Pietersstoelkerk in Moregem
3. De Sint-Mauruskerk in Elsegem
4. De Sint-Amanduskerk in Ooike
5. De Onze-Lieve-Vrouwkerk in Wortegem

Drie van de vijf kerkgebouwen fungeren als kerk voor de eredienst. De kerk van Wortegem is in 2020 onttrokken aan de eredienst. De kerk van Ooike is in 2023 onttrokken aan de eredienst.

De Sint-Martinuskerk in Petegem blijft fungeren als ankerkerk. Deze kerk blijft dus voor onbepaalde duur parochiekerk met een wekelijkse eucharistieviering op zondagmorgen. In deze kerk gaan uiteraard ook dopen, eerste communieviering, vormselviering, huwelijksvieringen, uitvaarten en andere liturgische diensten door.
De kerken van Elsegem en Moregem zijn in gebruik voor uitvaarten, huwelijksvieringen en andere liturgische gelegenheidsvieringen.

Sint-Martinuskerk Petegem
De kerk is dagelijks open van 09.00 uur tot 18.00 uur. Deze kerk blijft parochiekerk met de wekelijkse zondagsviering en verschillende andere liturgische vieringen. Aan deze kerk is een parochiaal zangkoor verbonden dat wekelijks repeteert in de kerk. In de kerstweek is het vredeslicht van Bethlehem in de kerk aanwezig om het verder in het dorp te verspreiden. Er wordt voorzien dat voor de volgende vijf jaar het actuele gebruik van deze kerk kan gehandhaafd worden.

Sint-Pietersstoelkerk Moregem
De kerk is dagelijks open van 09.00 uur tot 18.00 uur. In deze kerk gaan uitvaarten, huwelijksvieringen, doopvieringen en andere liturgische gelegenheidsvieringen door. Aan deze kerk is de jaarlijkse noveen voor Onze-Lieve-Vrouw ten Doorn (in de nabij gelegen kapel) verbonden. Deze kerk biedt als nevenbestemming de

mogelijkheid om culturele evenementen met een religieuze en spirituele inslag te laten doorgaan. Deze kerk wordt vaak gebruikt voor lezingen en andere culturele activiteiten, voor opname van CD e.d. In de kerstweek is het vredeslicht van Bethlehem in de kerk aanwezig om het verder in het dorp te verspreiden. Er wordt voorzien dat voor de komende vijf jaar het actuele gebruik van deze kerk kan gehandhaafd worden.

Sint-Mauruskerk Elsegem

De kerk is dagelijks open van 09.00 uur tot 18.00 uur. In deze kerk gaan uitvaarten, huwelijksvieringen, doopvieringen en andere liturgische gelegenheidsvieringen door. In deze kerk gaat jaarlijks drie keer een muzikale avond met samenzang en een kleine tentoonstelling (tijdens het aansluitend weekend) door. In de kerstweek is er een kersttafereel in de kerk met aansluitend een openingsconcert, een gebedswake op kerstavond en een slotconcert op tweede kerstdag. In de kerstweek is het vredeslicht van Bethlehem in de kerk aanwezig om het verder in het dorp te verspreiden. Er wordt voorzien dat voor de komende vijf jaar het actuele gebruik van deze kerk kan gehandhaafd worden.

Opmerking

Het is niet de optie van de heilige Thomasparochie Kruisem – Wortegem-Petegem om actief op zoek te gaan naar herbestemming van de kerkgebouwen. Als zich een opportuniteit aandient, zal een werkgroep van de parochie, de betrokken kerkfabriek en een werkgroep van de gemeente Wortegem-Petegem het voorstel in overweging nemen. In het kader van de valorisatie wordt er wel geopteerd om socio-culturele activiteiten met een spirituele inslag in de kerken te laten doorgaan, altijd in overleg en met respect voor de religieuze traditie.

6. BESLUIT

De heilige Thomasparochie Kruisem – Wortegem-Petegem en het gemeentebestuur Wortegem-Petegem hebben niet te intentie om actief op zoek te gaan naar mogelijkheden tot herbestemming van de nog resterende kerkgebouwen. Wanneer zich een opportuniteit aandient, zal een werkgroep bestaande uit afgevaardigden van de parochie, van de betrokken kerkfabriek en van de gemeente Wortegem-Petegem de mogelijkheid onderzoeken.

In het kader van de **valorisatie** wordt ervoor gekozen om socio-culturele activiteiten met een spirituele inslag in de kerken te laten doorgaan. En dit steeds in overleg, en met respect voor de religieuze traditie.

Alle betrokken partijen engageren zich om naar aanleiding van het jaarlijks overleg tussen het centraal kerkbestuur en gemeente na te gaan of het plan nog actueel is en of wijzigingen noodzakelijk zijn. Indien er wijzigingen moeten aangebracht worden, worden deze opgenomen in een addendum aan dit kerkenbeleidsplan na goedkeuring door de bisschop van Bisdom Gent en door de gemeenteraad.

Het geactualiseerde kerkenbeleidsplan zal bekend gemaakt worden via de communicatiekanalen van de gemeente en via het parochieblad “Kerk en Leven”.

7. GOEDKEURING

Dit kerkenbeleidsplan werd in 2025 opgemaakt in overleg tussen de gemeente Wortegem-Petegem, het centraal kerkbestuur van Wortegem-Petegem en alle kerkfabrieken die eronder ressorteren en de parochieploeg van de Heilige Thomasparochie, en werd vervolgens goedgekeurd:

- door de bisschop van Gent op 8 april 2025;
- door de gemeenteraad van de gemeente Wortegem-Petegem op 22 mei 2025.

Handtekening Bisschop

LODE VAN HECKE BISSCHOP VAN GENT

Handtekening Gemeente

De algemeen directeur,

An Buysschaert

De voorzitter wnd.,

Luc Vander Meeren

Addendum 1 aan het Kerkenbeleidsplan Wortegem-Petegem 2025

3.1. Sint-Martinus in Petegem-aan-de-Schelde

c) Bouwfysische toestand

Bouwkundige inspectie:
Conditie van het gebouw Vaststellingen Monumentenwacht.

Gehele object
- toestand goed
- onderhoud goed
- risico op gevolgschade weinig
- toegankelijkheid matig

toelichting
- Door het ontbreken van veilige ankerpunten kunnen tekorten niet snel genoeg aangepakt worden.

Dak
- toestand goed
- onderhoud goed
- risico op gevolgschade weinig

Dakwaterafvoer
- toestand redelijk
- onderhoud redelijk
- risico op gevolgschade redelijk

toelichting
- Bij het reinigen van de goten is het al even belangrijk ook de vergaarbakken en afvoeren vrij te maken.

Kapconstructie en zolder
- toestand goed
- onderhoud goed
- risico op gevolgschade weinig

Draagstructuur en overspanning
- toestand goed
- onderhoud goed
- risico op gevolgschade weinig

Schrijnwerk en beglazing
- toestand goed
- onderhoud goed

- risico op gevolgschade weinig

Afwerking en inrichting

- toestand redelijk
- onderhoud redelijk
- risico op gevolgschade redelijk

toelichting

- Het pleister- en schilderwerk wordt na uitdroging best hersteld.

Technische installatie

- toestand goed
- onderhoud goed
- risico op gevolgschade weinig

Inspectie interieur:

In de loop van 2025 wordt een nieuwe inspectie van het interieur uitgevoerd door Monumentenwacht. Van zodra dit inspectierapport beschikbaar is, zal een bijkomend addendum aan het goedgekeurd kerkenbeleidsplan 2025 worden toegevoegd.

De algemeen directeur,

An Buysschaert

De voorzitter wnd.,

Luc Vander Meeren